

Lektorbladet

**Bokmål:
Ny rettskrivning 1. juli 2005**

Svein Magne Sirnes
Fungerande ansvarleg redaktør

Universitet og skule

Om våren må elevar i avgangsklassane i vidaregåande skule bestemme seg for kva dei skal gjere etter at sommarferien er over og eit nytt skule- eller studieår står for døra. For mange kan dette vere eit vanskeleg val. Ei mengd flotte katalogar og brosjyrar frå norske og utanlandske lærestader vert gjevne til dei elevane som ønskjer meir informasjon – og folk kjem til skulane for å informere om ulike studietilbod. At universitet og høgskular vender seg til elevar i vidaregåande opplæring, er slett ikkje noko nytt – det nye og oppsiktsvekkjande er omfanget på og intensiteten i denne marknadsføringa og prislappen den har.

I mitt fylke, Sogn og Fjordane, gav Høgskulen (som har dei fleste studietilboda i Sogndal) nyleg like godt ut ei eiga avis – Høgskuleavisa – og delte den ut til alle husstandane i fylket. Etter det eg kan sjå etter å ha lese avisa og dei mange annonsane frå denne og andre høgskular som dukkar opp i lokal-, region- og riksavisene, er det i dei siste åra kome ei rad nye studietilbod som fører fram til bachelor- og mastergrad. Fleire av dei er også opne for folk som av ulike grunnar vil studere på deltid.

Mange av dei regionale høgskulane var tidlegare lærarskular som tok seg av utdanning av lærarar (og adjunktar) i grunnskulen. Men i dag presenterer dei seg som om dei står for utdanning av alt undervisningspersonale i norske skular, frå barnehage til vidaregåande skule – og dei er svært offensive når det gjeld marknadsføring.

”Kva tid gjekk du i Sogndal?” spurde ei jente meg for eit par veker sidan. ”Eg har aldri gått der. Dei aller fleste lektorane er utdanna på universiteta. Eg gjekk i Bergen,” svara eg.

”Du behøver ikke gå på lærerhøgskolen for å bli lærer. Stadig flere ønsker å legge veien til læreryrket gjennom et universitetsstudium,” skreiv Aftenposten i september i fjor. Understatementet som desse setningane inneheld, stadfestar at eleven som spurde kvar eg hadde fått utdanninga mi, slett ikkje er åleine om å tru at alle som underviser, er utdanna på ein lærarhøgskule.

Etter vårt syn må universiteta i Noreg også i framtida stå for utdanning av lektorar. Derfor er det viktig at dei både styrkjer og koordinerer all marknadsføring av studietilbod som fører fram til slik kompetanse, blir samde om felles terminologi som tydeleg viser at dette ikkje er ei allmennlærerutdanning – og nyttar nemningar som har tradisjon, og som ikkje let seg forveksle med andre studieretningar.

Dersom ein ser litt nærare på fageiningane dei regionale høgskulane i dag kan tilby på høgre nivå (mastergrad), vil ein fort oppdage at sentrale humanistiske fag, samfunnsfag og realfag ikkje er representerte. Dei som ønskjer spisskompetanse i fag som t.d. kjemi, fransk eller matematikk, må studere ved eitt av universiteta. Dette må kome fram i marknadsføringa! Universiteta er unike – og må ha mot til å seie det!

Vi er sjølvsagt glad for den vitaliteten som i dag pregar dei regionale høgskulane, men verksemda dei driv andsynes skulen, må ikkje fortrenge universiteta. Vi ønskjer nemlig at det også i framtida skal vere god kontakt mellom universiteta og skuleverket.

Da eg tok mi praktisk-pedagogiske utdanning for snart 25 år sidan, vart det sagt at det berre var eit spørsmål om tid før lærarhøgskulane ville ta seg av all lærarutdanning i Noreg – frå barnehage til vidaregåande skule. Det er ikkje tvil om at sterke krefter, både på dei regionale høgskulane og blant dei som har fått si utdanning der, ønskjer ei slik utvikling. Dei som på 70- og 80-talet spådde at universiteta si rolle innan denne typen utdanning snart var slutt, har ikkje fått rett, men det er mykje som tyder på at den såkalla kvalitetsreforma i høgre utdanning vil kunne gjere sitt til at dei snart gjer det. Skjer det, vil ei av følgjene bli at studenttalet på fleire samfunnsfag og humanistiske fag, men også realfag ved universiteta, vil falle dramatisk – og hundrevis av vitskaplege stillingar vere i fare. Ikkje minst derfor er det viktig at universitetet blir meir synleg når det gjeld utdanning av lektorar – og at dei tilsette får auga opp for kva som faktisk er i ferd med å skje!

Dei kunne t.d. lære litt av amerikanske universitet, som har god kontakt med sine ”alumni” (utdanna kandidatar) så lenge dei lever. Dei skriv brev til dei, inviterer dei til faglege og festlege samkomer, informerer om det som er nytt – og gir kandidatane ei kjensle av identitet som er gull verd når det gjeld marknadsføring. Mange ”alumni” veit å setje pris på denne kontakten – og syner det ved å informere universitetet sitt om utviklingstrekk i den bransjen dei arbeider i, anten det er helse, jus, skule eller forvaltning. Ofte går dei også saman om å samle inn pengar som gjer det mogeleg for universitetet å drive t.d. meir forskning og opplysningsarbeid – eller tilby nye fag. Tenk om vi kunne få til noko slikt i Noreg!

► Landsmøte 2005

► Internasjonalisering

► Fra sentralstyret

Leiar

Universitet og skule s. 2

Fra NLLs landsmøte

Stor optimisme, bred enighet og ny giv s. 4

Gro Elisabeth Paulsen: – Norsk Lektorlag ikke lenger en organisasjon for "de tapte saker" s. 6

Professor Kaare Skagen begeistret Norsk Lektorlags landsmøte: Makt, reformpedagogikk og dannelse s. 7

Professor Frank Aarebrot:

– Leingi er ikkje eit fag, men ein eigenskap! s. 10

Per Kristian Sundnes i KS:

– Kamp om kompetanselønssystemet s. 10

Hva mener deltakerne om landsmøtet? s. 12

Professor Kaare Skagen til Lektorbladet:

– Lektorlaget representerer fremtiden! s. 14

Fagtorget – norsk

Professor Finn-Erik Vinje: Ny rettskrivning fredag 1. juli 2005 s. 15

Fagtorget – matematikk

Lektor Sigrud Skogan: Matematikkfaget i endring s. 21

Fagtorget – tysk

Ulstein i Møre og Romsdal: -- Ut med tysken! s. 23

Internasjonalisering

Lektor Birte Børbæk Stensrud:

"Wenn jemand eine Reise tut ..." s. 24

Fra sentralstyret

Just Almås: Ingen flere "belønningsoppgjør"! s. 26

Gro Elisabeth Paulsen: Etter landsmøtet s. 27

Tid for bok

..... s. 28

Kommentar

Rektor Svein Børtveit: Spansk i ungdomsskolen s. 30

Forsidebildet: Finn-Erik Vinje

LEKTORBLADET

Magasin for fag,
skole og utdanning
Utgitt av Norsk Lektorlag
Nr. 2 - Mai 2005 • 4. årgang
ISSN: 1503 - 027X

Keysers gate 5, 0165 Oslo
Tlf.: 23327994
Faks: 23327990
E-post:
lektorbladet@norsklektorlag.no

Ansvarlig redaktør:
Per Thorvald Larsen

Fungerende ansv. redaktør:

Svein Magne Sirnes
Telefon: 48263310

Årsabonnement: kr. 280,-

Annonser:

Gunn Dyrøy
Media Bergen AS
Logemannsgården,
C. Sundts gate 51, 5004 Bergen
Tlf.: 55540800
Faks: 55540840
E-post:
gunn@mediabergen.no

Design & trykk:

Flisa Trykkeri AS
ane.marte@flisatrykkeri.no
www.flisatrykkeri.no

Utgivelsesplan våren 2005:

nr. 3/2005: 10. juni
Materiellfrist: 1 måned før
utgivelsesdato

*Redaksjonen av dette nummer avsluttet
10.04.05*

NLLs 8. landsmøte en stor suksess: **Stor optimisme, bred enighet og ny giv**

- Stadig større oppslutning om NLLs skolepolitiske standpunkter
- Jevn og sikker medlemsvekst gir stor optimisme i alle ledd i organisasjonen
- Kommunenes Sentralforbund (KS) vil fjerne prinsippet om lønn etter utdanning

Svein Magne Sirnes
 lektorbladet@norsklektorlag.no

Slik kan Norsk Lektorlags 8. landsmøte, som ble avviklet i Bergen 14. og 15. mars, oppsummeres. Gro Elisabeth Paulsen,

som ble gjenvalgt som leder, slo fast at NLL ikke lenger er “de tapte sakers organisasjon”. Som aldri før blir vi nå lyttet til og tatt på alvor, og vi oppnår stadig større innflytelse. Dette gir oss økt selvsikkerhet, og det sikrer et jevnt tilsig av nye

medlemmer. Men vi vil også møte på sterk motstand fra andre organisasjoner når vi f.eks. fremmer krav om at våre medlemmer skal inn i det såkalte akademikerkapitlet under neste års forhandlinger om ny Hovedtariffavtale. KS sier for øvrig

Sentralstyremedlem Just Almås, NLL-leder Gro Elisabeth Paulsen og generalsekretær Otto Kristiansen (Foto: Svein Einar Bolstad)

at det vil ha slutt på prinsippet om at lærere skal avlønnes etter utdanning eller kompetanse.

Snødekket Bergen

Dagen før Norsk Lektorlags 8. landsmøte skulle åpnes, la et uvanlig tungt og vått snølag seg over Vestlandsbyen og deler av Hordaland fylke. Veier ble midlertidig sperret og trafikken delvis lammet – og stolte bergensere tok fram kameraet for å forevige de flotte motivene som åpenbarte seg. Mange av dem som prøvde å forsere snøfjonnene i kritt-hvite sentrumsgater, måtte gi opp eller søke tilflukt der snøen var brøytet eller ikke hadde greid å legge seg. Kaos er et altfor sterkt ord, men at den gjestfrie byen var blitt tatt på senga av marsvintren, er det god dekning for å si.

Noen få av de vel 100 som hadde sagt de ville komme til landsmøtet, meldte avbud i aller siste liten – og et par fikk et uventet opphold på flyplasser andre steder i landet, i påvente av at Flesland kunne ta imot flyene deres.

Professor Kaare Skagen begeistret landsmøtet

Været til tross – landsmøtet ble et meget vellykket arrangement. De sakene som ble tatt opp, viste at ambisjonene og optimismen, men også bredden og takhøyden i organisasjonen aldri har vært større. Og foredragene som inngikk i landsmøtets seminardel, bekreftet til fulle det som NLL-leder Gro Elisabeth Paulsen slo fast i sin åpningstale: Norsk Lektorlag er ikke lenger de tapte sakers organisasjon. Vi har vind i seilene som aldri før.

Det var spesielt professor Kaare Skagens foredrag på et av seminarene, "Makt, reformpedagogikk og dannelse i skolen", som var prikken over i-en for mange landsmøtedeltakere. Skagen gikk rett hjem i den lydhøre forsamlingen. Den modige pedagogikkprofessoren begeistret unge som eldre og forsvarte synspunkter alle Norsk Lektorlags medlemmer kan skrive under på, siterte vitenskapelige publikasjoner, trakk de store linjer og satte dem inn i en større sammenheng. Som en av de aller yngste

deltakerne uttrykte det like etter at professor Skagen hadde avsluttet sitt foredrag: – Greier vi å spre dette budskapet, vil vi femdoble medlemstallet i Norsk Lektorlag.

Toårige landsmøteperioder

Ordningen med ettårige landsmøteperioder er meget ressurskrevende. Av den grunn la sentralstyret fram forslag om å starte arbeid med toårige landsmøteperioder fra og med landsmøtet i 2006. Forslaget ble vedtatt mot sju stemmer.

En rekke vedtektsendringer ble behandlet. Med et par unntak gjaldt disse formelle og språklige detaljer. Også den såkalte fullmaktsparagrafen ble tatt opp. I de gamle vedtektene het det at hvert medlem har én stemme på landsmøtene, men at de som "ikke møter, har rett til å sende skriftlig fullmakt med et møtende medlem". Sentralstyrets flertall ville ha denne formuleringen fjernet og gi hver landsmøtedeltaker kun én stemme. Et knapt flertall av landsmøtet stemte imidlertid for å utsette spørsmålet.

Medlemsparagrafen

Vestfold Lektorlag hadde fremmet forslag overfor landsmøtet om å fjerne den delen av NLLs medlemsparagraf som gir anledning til å ta opp medlemmer på individuelt grunnlag. Forslaget ble nedstemt, og dette punktet i vedtektene forblir dermed uendret.

Lektorenes Hus

Av handlingsplanen som ble vedtatt på landsmøtet, fremgår det at målet er å videreutvikle det elektroniske Lektorenes Hus på Internett, slik at alle ledd i organisasjonen kan gjøre bruk av det som kommunikasjonsmiddel og arkiv. En varsler også større aktivitet overfor studenter, medlemmer i grunnskolen og utenfor skoleverket, og en vil styrke det lokale samarbeidet mellom foreninger tilsluttet Akademikerne. Det er også en prioritert oppgave å videreutvikle medlemsfordeler (som bank- og forsikrings-tilbud, bensinkort og mobiltelefoni).

12 % medlemsvekst

Av årsberetning fremgår det at medlemstallet nå er kommet opp i 1390, dvs. 12

Elever fra Fyllingsdalen videregående skole (Foto: Svein Einar Bolstad)

Fra landsmøtet (Foto: Svein Einar Bolstad)

Generalsekretær Otto Kristiansen hadde ansvaret for avviklingen av møtet. (Foto: Svein Einar Bolstad)

Årets landsmøte var det største i NLLs historie, med over 100 deltakere. (Foto: Svein Einar Bolstad)

% vekst i forhold til året før. Satsing på informasjon, særlig gjennom Lektorbladet og på nettsidene, er og vil være en viktig oppgave i vervingsarbeidet, og en erkjenner behovet for en langsiktig og bevisst strategi. Det er bl.a. laget nye informasjonsbrosjyrer, og det er opprettet fylkesrom i Lektorenes Hus på Fronter.

På NLLs sekretariat i Keyzers gate 5 i Oslo er det to hele stillinger, pluss sekretær (80 %) og Lektorblad-redaktør (50 %).

Det er stor aktivitet i NLLs fagutvalg. I siste landsmøteperiode ble det opprettet to nye utvalg (for henholdsvis historie og 2. fremmedspråk).

Lektorlagets pensjonistgruppe

Det er i dag rundt 80 medlemmer i NLLs pensjonistgruppe, som ble dannet høsten 2004. Også lektorer som har vært i andre

lærerorganisasjoner, velger å slutte seg til pensjonistgruppen, kunne dens leder, Oluf Danielsen, fortelle landsmøtet. Hvert eneste medlem er blitt kontaktet av styret, og på bakgrunn av innspill som er kommet, har gruppen begynt å planlegge en rekke aktiviteter i tiden fremover. Det skal arrangeres kurs og seminarer om bl.a. pensjonsforhold, og en planlegger ekskursjoner både til steder i Norge og det store utland. Til høsten går turen til Polen og Den tsjekkiske republikk, og neste år står Ukraina for tur.

Valgene

Det var et begeistret landsmøte som gjennom lang applaus gjenvälgte Gro Elisabeth Paulsen som leder. Valgene fulgte valgkomiteens innstilling bortsett fra en rokkering på varalisten, der Sindre Vinje, Vestfold, rykket opp et hakk. Fred Olav Slutaas, Møre og Romsdal, frasa seg gjenvälgt. Nytt sen-

tralstyremedlem ble Jon Hybert Sand, som er leder av Oslo Lektorlag.

Dermed ser sentralstyret slik ut:

Leder: Gro Elisabeth Paulsen, Oppland.

1. nestleder: Helge Bugge Eriksen, Telemark (ikke på valg)

2. nestleder: Sigrid Skogan, Nord-Trøndelag

Geir Haagensen, Nord-Trøndelag

Svein Einar Bolstad, Hordaland

Jon Hybert Sand, Oslo

Else Alvik, Akershus (ikke på valg)

Just Almås, Hedmark (ikke på valg)

Else Wiggen Berner, Rogaland (ikke på valg)

Varamedlemmer:

Erik Berge, Rogaland

Sindre Vinje, Vestfold

Ola Melby, Troms

Gro Elisabeth Paulsen: – Norsk Lektorlag ikke lenger en organisasjon for “de tapte saker”

Svein Magne Simes
lektorbladet@norsklectorlag.no

– Selv om viljen til å drive motkultur fortsatt er en del av styrken i NLL, er vi ikke lenger en organisasjon for de tapte saker. Gjennom de internasjonale undersøkelsene PISA og TIMMS har offentligheten fått øynene opp for problemstillinger og løsninger som vi har stått og står for i den skolepolitiske debatten, og det har gitt oss vind i seilene.

Det var NLLs leder Gro Elisabeth Paulsen som sa dette under åpningen av Norsk

Lektorlags 8. landsmøte i Bergen 14. mars. Hun trakk linjene tilbake til dannelsen av Norsk Lektorlag i 1997, like etter at hovedorganisasjonen Akademikerne ble etablert, og fremholdt at mange i næringslivet tok det for gitt at nivået i skolen ville være høyt. Hun gav også et spark til de store organisasjonene NHO og LO, som hun mente har inngått en lønnspolitisk allianse, en allianse som fører til at middelklassen blir utbyttet.

– Lektorene distanserte seg i mange tiår fra profesjonskampen andre grupper førte, og mange utviklet et ambivalent forhold til lønnskamp. Noen vil kanskje kalle det åndssnobberi. Det er riktig at

våre medlemmer er stolte av sitt yrke, og det har de grunn til å være. Men istedenfor å sutre skal vi nå være aktive bidragsytere i arbeidet med å forme fremtidens skole. Vi skal også gjøre vårt for at den faglige anerkjennelsen som er på gang i skole-Norge, gjenspeiles i de nye læreplanene som snart skal vedtas. Dette er både spennende og positivt, både for oss og alle andre som stiller med skole, la hun til.

Hun tok et oppgjør med krefter som vil omgjøre lærere til sekretærer, men advarte lektoren mot å forbli “sprenglærd og fattig” og oppfordret landsmøtedeltakerne til å være på vakt mot og ikke

bli et offer for kravet om “økt lærertett-
het”, som mange anser som den eneste
rette medisin for kvalitet i skolen. – Vi
må for all del ikke ende opp som veile-
dere og assistenter for elevene, med fast
kontortid og sekretærlønn, mente hun.

Gro Elisabeth Paulsen nevnte tre stik-
kord for kampen om den nye
Hovedtariffavtalen som vil bli gjort gjel-
dende fra 2006: leseplikt, arbeidstid og
mulighet for overtid.

– Det er ikke alltid KS eller arbeidsgi-
vere som er vår største motstander,
understreket hun. – Vi har opplevd flere
ganger at Utdanningsforbundet faktisk
lager større problemer for oss. De er
tydelig irritert over vår eksistens, og det
merker vi. De gikk først til sak på grunn
av navnet Norsk Lektorlag, som de selv-
sagt ikke hadde bruk for selv. De kriti-
serte oss for at vi ville ha våre medlem-
mer i kap. 5, sammen med de øvrige
medlemmene av Akademikerne. De
hevdet at kap. 5 ville gi elendige vilkår
– og nå fremstår de som formyndere
som nekter våre lektorer innpass i det
systemet! Det er tydelig at de andre
aktørene i Utdanningsforbundet er kom-
met i skyggen av Norsk Lærerlag.
Sentrale oppgjør er da også “gigantenes
oppgjør”, som lektorene alltid har tapt
på. Hun nevnte Jordmorforeningen som

et eksempel på en fagforening som ikke
vil være sammen med sin søsterorgani-
sasjon, Sykepleierforbundet, men gå
egne veier i lønnsforhandlinger, og som
nå har inngått en samarbeidsavtale med
Akademikerne etter å ha greid å komme
inn idet såkalte Akademikerkapitlet, der
de ser ut til å trives.

– Selv om Norsk Lektorlag har blandede
erfaringer med lokale lønnsoppgjør, er
resignasjonen hos lektorene etter de
mange sentrale oppgjørene større, fort-
satte Paulsen. – Der vil vi alltid få min-
dre enn adjunkter og lærere, hevdet hun
og sa hun regnet med at de lokale opp-
gjørene vil bli bedre etter hvert, med
økende åpenhet, engasjement og solida-
ritet.

Hun kom også inn på høstens
Stortingsvalg og sa at NLL, en forening
med medlemmer både på høyre- og ven-
stresiden, ikke akter å utdele partipoliti-
ske sympati- og antipatierklæringer. – I
stedet overlater vi til våre medlemmer å
tenke partipolitikk og velger å være helt
nøytrale i forhold til høsten valg, la hun
til.

Hun mente at innsnevrende retorikk –
“for-eller-mot”-syndromet – har ødelagt
deler av skoledebatten, og siterte forfat-
teren Jan Kjærstad som hevder at dog-

Gro Elisabeth Paulsen (Foto: Svein Einar
Bolstad)

matisk innsnevring er typisk norsk. Hun
advarte også mot populistiske utspill i
den forestående valgkampen. – Vi skal
lære elevene å ha flere tanker i hodet
samtidig. Å være intellektuell betyr
iblant at en må tillate at folk går i utakt,
sa hun og bad medlemmene ta del i
arbeidet med de nye læreplanene som nå
skal vedtas.

– De store oppgavene i tiden fram mot
2006 er skolereformen, læreplanene,
leseplikten og lønnsforhandlingene. Det
er mye å ta tak i. Vi trenger noen flere
medlemmer, og derfor må vi ha en
løpende debatt om bl.a. organisasjons-
strukturen, sa hun.

Professor Kaare Skagen begeistret Norsk Lektorlags landsmøte: Makt, reformpedagogikk og dannelse

Svein Magne Sirnes
lektorbladet@norsklectorlag.no

– Kritikken mot skolen er sterkere enn på lenge, og den kommer til
uttrykk gjennom debattinnlegg i pressen, i faglitteratur og i forskning.
Internasjonale undersøkelser plasserer Norge som en middels nasjon når
det gjelder elevenes kunnskaper i realfag og fastslår at norsk skole er en
bråkeskole, der kjønnssegregeringen er massiv, frafallet stort og kunnska-
pene etter videregående skole elendige. Men fortsatt kan man høre fag-
pedagoger som trekker på skuldrene og i ramme alvor spør om det er så
farlig om elevene kan lite matematikk.

Det var professor Kaare Skagen
som sa dette under et seminar
på Norsk Lektorlags landsmøte
i Bergen 15. mars.

Dannelse og fagkunnskap

Skagen gav mange spark til Gudmund
Hernes, og han la ikke skjul på at han
ikke var overbevist om at Kristin Clemet
var på riktig spor. Han høstet applaus da
han la til at problemet etter hans oppfat-
ning ikke bare gjelder behovet for fag-

kunnskaper, men også den dannelsen skolen skal formidle til norske barn og ungdommer.

– Den som kritiserer norsk skoles faglighet, kan fortsatt bli møtt med argumentet om at skolen handler om så mye mer, og at fagkunnskaper er bare en liten del av helheten. Den som hevder slikt, glemmer at fagkunnskaper ikke kommer rekende på en fjøl, men må læres. Læring krever forståelse, tålmodighet, evne til å lytte og forstå, og den bidrar vesentlig til å danne gode mennesker av elevene. Et dannelsesbegrep som er frikoblet fra det faglige, hører ikke hjemme i skolen, men i psykoterapien. Dannelse og fagkunnskap er skolens to viktigste målsettinger, og de er avhengige av hverandre, slo Skagen fast.

Særnorsk reformpedagogikk

Han gav det han kalte den “særnorske reformpedagogikken” ansvaret for manglende faglighet i norsk skole og sa det var på høy tid å rette søkelyset mot de mange miljøene som preger skoleverket gjennom rundskriv, direktiver, veiledninger og forskrifter.

– Statistikk fra Læringscenteret i 2001 viste at rundt 30 prosent av avgangselevener i 10. klasse bare kan legge sammen og trekke fra. Hva skyldes de dårlige resultatene? Det er ikke grunn til å gi den amerikanske reformpedagogen John Dewey hovedansvaret for problemer i norsk skole, slik Jon Hustad gjør i sin kjente bok “Skolen som forsvann”. Samtidig er det en stor forenkling og direkte feil å uten videre frikjenne reformpedagogikken eller den progressive pedagogikken, som Hustad kaller den. Det er viktig å forstå at reformpedagogikk ikke bare er en teori, men en bred bevegelse med betydelig makt og innflytelse. I Tyskland og USA var det i mellomkrigstiden en heftig debatt utløst av den reformpedagogiske bevegelsen, og så kom motforestillingene til denne retningens tro på den naturlige selvtillit til orde. Flere fremtredende pedagoger tok den gang avstand fra tanken om at oppdragelse og undervisning bestod i å la utviklingen gå sin gang. Oppdragelse skulle være en innvielse i

Professor Kaare Skagen (Foto: Svein Einar Bolstad)

en kultur og var noe forskjellig fra den biologiske utviklingen. Barn og ungdoms utvikling var avhengig av det kulturelle miljøet de vokste opp i, og her hadde skolen et ansvar for å påvirke og lede i riktig retning. Også Dewey tok avstand fra de delene av reformpedagogikken som talte for fri selvtillit og total barnesentrering.

Skagen fremholdt at den særnorske varianten av reformpedagogikken har ført norsk skole og lærerutdanning ut i en pedagogisk hengemyr.

Arbeiderpartiet

– Den internasjonale reformpedagogikken fikk innpass i Norge gjennom de to første professorene på Pedagogisk forskningsinstitutt ved Universitetet i Oslo, Helga Eng og Johs. Sandven. Etter en intens fagpolitisk og politisk strid ble et nytt sosialpedagogisk studium opprettet i 1974 under ledelse av Eva Nordland. Gjennom henne ble det etablert en personifisert forbindelse mellom sosialpedagogikken og Arbeiderpartiet, en forbindelse som fikk følger helt til slutten av 1980-tallet. Eva Nordland var nemlig Helge Sivertsens nærmeste pedagogisk-faglige rådgiver i en årrekke. Hennes pedagogiske syn er at miljøet skaper mennesket, og ikke omvendt. Fokus for henne er å manipulere miljøet for å skape trygghet som i

sin tur igjen skulle skape det gode samfunn, hevdet han.

Skagen trakk fram det pedagogiske klimaet i norske skoler i 1980- og 1990-årene som han mente var sterkt preget av reformpedagogikkens fortsatte fremmarsj som dominerende ideologi hos skolemyndigheter og i en del pedagogiske miljøer. – Reformpedagogikken er ikke bare en pedagogisk teori, men også en bred bevegelse med mange pedagoger også utenfor universitets- og høyskolesektoren, la han til.

Pedokrater

– Det store statlige utdanningsbyråkratiet med det nye Utdanningsdirektoratet i spissen, men også med departementet og direktørembeter over hele landet, øver stor innflytelse på skolens hverdag. Ofte er de godt støttet av reformpedagoger i fylker og kommuner. Til sammen utgjør disse pedokratene en maktfaktor av første rang i norsk skoleutvikling, og de preger skolehverdagen for lærere og elever i høy grad. De strør om seg med betegnelser på reformpedagogiske strømninger: progressiv pedagogikk, kritisk pedagogikk, erfaringspedagogikk, ansvar for egen læring eller alternativ pedagogikk. Det som går igjen, er en sterk tro på at den riktige metoden er avgjørende for læring, og denne metoden skal være elevsentrert. Koblet med ofte urealistiske forventninger til barn og ungdom, uttrykker også reformpedagogikken en sterkt kritisk holdning til lærerautoritet og tradisjonell pedagogikk. Begrepet formidling er ikke mye brukt i reformpedagogisk tenkning. En uvilje mot individuelle anstrengelser for læring fra elever og lærere går igjen, og dette blir gjerne uttrykt i demoniserte begreper som “privatpraktiserende lærer”, “amputert læring”, “undervisning”, “autoritet” og “tradisjon”. De gode pedagogiske verdiene er derimot hentet fra reformpedagogikkens kjerne-repertoar: “samarbeid”, “dialog”, “helhetlig læring”, “prosjektarbeid” eller “veiledning”. Den privatpraktiserende læreren blir betraktet som et onde som skal utryddes, sa Skagen. Han påpekte også at det ikke er tilfeldig at reformpedagogikken har fått en slik betydelig

innflytelse blant byråkrater og politikere. Dette skyldes for en stor del reformpedagogikkens sterke tendens til anti-intellektualisme og anti-akademiske holdninger, noe også Dewey er inne på.

– Reformpedagogene definerer seg gjerne som på parti med selve livet, i motsetning til den tørre, kjedelige skolen, særlig gymnaset og studieretning for allmenne fag. Dette appellerer til mange, ikke minst dem som ikke har gode nok erfaringer med boklig virksomhet. I Norge fikk slagord som “ansvar for egen læring” og “elevsentrering” innflytelse på Reform 94. Prosjektarbeid og gruppearbeid ble fremhevet som overlegne arbeidsformer i forhold til lærerens fortelling fra kateteret. Store lærergrupper, særlig de som hadde solid faglig kompetanse, har i flere år følt seg marginalisert av skolemyndighetene. Drastiske forskningsrapporter fra de nye frisleppskolene har likevel ikke kunnet hindre at nye landskapsskoler bygges også i Norge. Av politikere omtales gjerne disse skolene som fremtidens skoler. Mulighetene for å oppløse skoleklassen som basis for elvenes læring i skolen, er ikke godt begrunnet. Det er forskningsdokumentasjon på at struktur og orden gir oversikt og læringsro, særlig for de elevene som ikke presterer godt. Professor Bo Jacobsen skrev i den danske maktutredningen at skoleklassen øvet inn demokratiske normer hos elevene. Undersøkelsen viste at elever som hadde gått i stabile skoleklasser, hadde mer positive holdninger til demokratisk, politisk virksomhet, fremholdt Skagen og siterte en ny omfattende klasseromsundersøkelse som viser at dagens norske grunnskole er preget av raske skiftninger i arbeidsformer, liten faglighet og svært snille lærere. Ja, så snille at de viker tilbake for å korrigere feil hos elevene av frykt for å såre dem.

– Mot spørsmål etter faglighet og kunnskap blir som regel møtt med innvendingen om at det er jo så mye annet skolen skal arbeide med, som “det hele mennesket”. Her er det viktig å fastholde at skolen har et ansvar for elevenes dannelse, la Skagen til. Med dannelse

mente han at elevene skal utvikle kunnskaper og ferdigheter som gjør dem i stand til å videreføre en demokratisk samfunnsform i en velfungerende velferdsstat. – Dannelse i skolen skapes ikke ved at pedagogikken traver av sted ved siden av fagene, med ved at fagkunnskap og ferdigheter blir grunnlaget for dannelsen.

Lærerforakt

– Det nye Utdanningsdirektoratet er et hjem for mange pedokrater, hevdet Skagen. – Pedokratiet bryr seg med undervisningsmetoder, eksamensformer og skoleutvikling i bred forstand. Ofte merkes til og med en åpenbar lærerforakt. Selvfølgelig skal politiske myndigheter og skoleledere ha innflytelse på læreplaner og organisering av skolen. Men like klart er det at det går en grense for hvor mye detaljstyring av undervisning og læring som er mulig og fornuftig, som han uttrykte det.

Professor Skagen sa statsråd Clemet viste klokskap da hun kunngjorde at fagmiljøene på skolene skulle bestemme over undervisningen, men han minnet om at mange forandringer i skolen i dag går langt i å innføre nye metoder der læringsutbyttet ikke er godt dokumentert.

– Pedokratene er i virkeligheten skolerevolusjonens stormtropper. De utøver en sport som i stor grad er unndratt offentlighetens søkelys, og de deltar ikke i den offentlige debatten. Pedokratene er i stor grad privatpraktiserende i ordets dårlige betydning, sa han. “Vi må ha mer interaktiv pedagogikk,” er en vending de bruker. Andre presser på for at elevene skal bestemme mer over skolehverdagen, eller det arbeides for å oppnevne flere og flere kontaktlærere for å pakke inn elevene i flest mulig lærere størst mulig del av dagen.

– Et fellestrekk for forandringene er at de erstatter det faglige med sosial og terapeutisk kontakt. Dette er en sosialpedagogisk utmattelsesteknikk som til slutt kanskje vil passivisere elevene. Men flere studier viser i dag at det er tvilsomt om de reformpedagogiske idea-

lene er til noen som helst hjelp for det daglige virket i skolen. Alliansen mellom pedokrater med politisk og pedagogisk makt og reformpedagogiske krefter utgjør i dag en bastant hindring for en realistisk og virksom pedagogikk i skole og lærerutdanning, sa han.

Skagen mente videre at det finner sted en utvikling som fratar lærerne innflytelse. – Gudmund Hernes avskaffet lærerrådene og departementale fagråd, og han løftet rektorene opp fra lærerkollegiene til å bli arbeidsgiverrepresentanter. Særlig i videregående skole ser vi en vekst i administrasjonen (avdelingsledere) og i alskens tilleggfunksjoner (teamledere, kontaktlærere). Avdelingslederne skulle overta også de faglige oppgavene fra hovedlærere og seksjonsledere. Nå ser vi at det tilsettes avdelingsledere uten eller med bare begrenset fagbakgrunn fra de fagene de skal lede. Omleggingen i administrativ struktur i videregående skole har ført til at faglige leder- og koordineringsfunksjoner er gått tapt og erstattet av administrative arbeidsoppgaver. I noen fylker tilsettes det på kombinerte skoler nesten uten unntak rektorer uten bakgrunn fra allmenne fag, hevdet han.

Lektorenes rolle

Han kom også inn på lektorenes rolle i norsk skole de siste 50 år, og minnet om at da den niårige enhetsskolen ble vedtatt i 1959, fulgte det med vedtak som reduserte kravene til lærernes kompetanse på ungdomstrinnet. – I ungdomsskolen var det tilstrekkelig med lærerskole og tilleggsutdanning. Med denne handlingen ble lektorutdanningen underminert og satt på sidelinjen. Hvem vil vel ta hovedfag og sju års utdanning når fire år er nok? Arbeiderpartiet satte lektorene på sidelinjen med hensikt. Ungdomsskolen skulle ikke bli preget av gymnaset, og lektorene skulle ikke ha for mye innflytelse. Flere i Arbeiderpartiet ville fjerne det de så på som “akademisk snobberi”, eller det vi andre kaller faglig nivå, sa han og siterer Rune Slagstad som skriver at “lærerne rykket opp og lektorene ned”.

Professor Frank Aarebrot:

- Leining er ikkje eit fag, men ein eigenskap!

Professor Frank Aarebrot (Foto: Svein Einar Bolstad)

– Leining er ikkje eit fag, det er ein eigenskap, slo professor Frank Aarebrot fast i sitt foredrag på eit av landsmøteseminara. Aarebrot tok for seg skuleleining og munnkorg, og etter å ha gitt eit oversyn over oppgåvene til staten sidan 1660 og fram til våre dagar, sa han at prinsippet om å “ta ordre og halde kjeft” dessverre rår grunnen altfor mange stader i det offentlege i Noreg i dag.

Svein Magne Sirnes
lektorbladet@norsklektorlag.no

Den fargerike professoren hadde lita tru på alle moteretningane innan leining som kjem rekande no til dags. – No er jo dei som visste noko om produksjon, t.d. sivilingeniørane i bedriftene og lektorane i skulen, kasta ut av leiarstillingane, og vi har fått “krystallkule-leiarar” i staden, sponsa og tilsette av dei som trur leining er eit fag i seg sjølv, fortsette han. – På 90-talet hadde vi farsotta “kvalitetssikring”, som berre dreidde seg om sluttproduktet. No har vi fått “New Public Management”, der leiarautonomien dyrkar den desentraliserte leiaren som skal ha avgjerdsmynde. Det er ikkje lenger fagfolk som styrer det faglege, men brukarundersøkingar. Brukaren har likevel ikkje alltid rett, anten det gjeld helse eller skule. Same kva brukarundersøking ein legg til grunn: Læraren veit meir om undervisning enn elevane og foreldra deira, og helsepersonell meir om medisinske metodar enn brukarane. Men dette harmonerer lite med leiarfilosofien til BI-folk, der lojalitetskrav og munnkorg er blitt ein integrert del av

leiarutdanninga. Berre dei ansvarlege skal uttale seg, dermed skal ikkje ein rektor seie eller meine noko om eventuelle problem ved skulen, dersom han/ho har planar om vidare karriere. I dette bildet ser vi den nye helten, “The Whistleblower”, han/ho som seier frå og er elska av folket, men som har små sjansar til vidare karriere.

– Ved å vere kyndig får du vørndnad, sa Aarebrot. – Dei som kan sitt fag, blir respektert. Fagleg tryggleik bør gi oss mot til å snakke ut, til å vere meir solidariske med t.d. elevane enn med administrasjonen, men vi er for lydige, særleg i skuleverket. Lojalitetsmunnkorga er blitt for viktig, kanskje som ein sideeffekt av “New Public Management” og blårusen sin dominans innan både privat og offentleg administrasjon, som om leining skulle vere eit eige fag. Resultatet er i alle fall at munnkorgene er blitt tettare, noko eg har lite til overs for, sa han. – Det er faktisk også eit etisk dilemma, la han til. Han kom også inn på skulepolitiske spørsmål og sa at han trudde friskulane kunne bli betre enn dei offentlege skulane til å seie frå om kritikkverdige forhold.

Per Kristian Sundnes i KS:

– Kamp om kompetanselønnssystemet

Skal lærere og lektorer lønnes ut fra kompetansen de har – eller ut fra den kompetansen arbeidsgiver har behov for? Det vil bli det store temaet i forhandlingene neste år.

Svein Magne Sirnes
lektorbladet@norsklektorlag.no

Det var forhandlingsdirektør Per Kristian Sundnes i KS som sa dette under et seminar på Norsk Lektorlags landsmøte 14. mars, et semi-

nar som skulle besvare spørsmålet: “Er det realistisk å håpe på en bedre lønnsutvikling for lektorene?”

Etter at lektor og forfatter Thor Soltvedt hadde lest fra en av sine populære bøker, ble ordet gitt til Per Kristian Sundnes. Han gav først en oversikt over det vik-

tigste som har skjedd etter at lærerne ble overført fra Staten til KS, der stikkord er ny arbeidstidsavtale og et eget kapittel for alle lærergrupper i hovedtariffavtalen, innføring av et minstelønssystem og avskaffelse av lønnstabeller.

Sundnes la ikke skjul på at spørsmålet om fortsatt kompetanselønssystem var uavklart. – Det er det som kommer til å bli den store saken i 2006. Avtalen fra 2004 ble for mye preget av lærerne, for lite av KS. Vårt mål er å få bort leseppliktsystemet, lønnstabellene og kompetanselønssystemet, understreket han og minnet om at et partssammensatt utvalg ser på spørsmål som lærernes arbeidstid, særavtaler for skoleverket og ytterligere tilpasning av lærergruppene til kommunal sektor.

Sundnes sa også at KS har fått reaksjoner på at lærere med treårig høyskoleutdanning får høyere lønn enn andre offentlig ansatte med like lang utdanning, et spørsmål som nok vil dukke opp under forhandlingene neste år. Han opplyste at KS var i full gang med å forbedre den nye hovedtariffavtalen, som han håpet ville inneholde så få særavtaler som mulig.

Odd Håker, forhandlingssjef i Akademikerne, stilte spørsmålet om en ny arbeidsgiver også betyr nye muligheter. Han redegjorde for Akademikernes idégrunnlag, som innebærer større innflytelse for mindre organisasjoner på egne forhandlinger og økt innslag av lokale oppgjør. Han slo fast at hans organisasjon langt på vei fikk gjennomslag for sine ønsker og krav under forhandlingene i 2002, og han betegnet innføring av en alternativ tvisteløsning til erstatning for streikerett som et stort fremskritt. Videre spurte han om Norsk Lektorlag vil inn i det såkalte kapittel 5, dvs. lokale lønnsforhandlinger sammen med andre akademikergrupper i kommuner og fylkeskommuner. Han håpet at svaret var ja, men la ikke skjul på at det var mange i Akademikerne som er skeptiske til en ordning som kan gi det store og mektige Utdanningsforbundet (og eventuelt andre) innpass i kapittel 5. Målet hans var likevel klart: Lektorene

F.v.: Just Almås, Geir Davidsen, Odd Håker og Per Kristian Sundnes (Foto: Svein Einar Bolstad)

skal inn i kapittel 5 i 2006.

I en kommentar oppfordret Per Kristian Sundnes Norsk Lektorlag til å gi sitt syn tydeligere til kjenne i nettopp spørsmålet om kapittel 5.

Geir Davidsen, personaldirektør i Hordaland fylkeskommune, hadde kalt sitt innlegg “Lokale lønnsforhandlinger sett med fylkeskommunale briller”. Han hevdet det vil bli mer konkurranse om de best kvalifiserte lærerne etter hvert som det blir flere friskoler og prinsippet om å la “pengene følge brukeren” vinner gehør blant skolepolitikere. – Lokal lønnsfastsettelse vil dermed bli et virkemiddel for arbeidsgiveren til å holde på dyktige lektorer, en utvikling dere vil tjene på, fremholdt han og sa han var en varm tilhenger av en enda mer aktiv livsfaseorientert personalpolitikk, der det tas rimelig hensyn til at arbeidstakere befinner seg på ulike trinn i sin karriere og dermed har ulike behov. Han påpekte også at den høye gjennomsnittsalderen på lektorer vil kunne bli et problem om få år, ikke minst i hans egen fylkeskommune. Som en løsning så han for seg opprettelse av et system med trainee-stillinger, der unge og kreative krefter kan få slippe til i skolen.

Leder av Lønnspolitisk utvalg i Norsk Lektorlag, Just Almås, redegjorde for NLLs lønnspolitikk og tok for seg de erfaringer en har gjort seg i lønnsoppgjør de siste årene. Ifølge Almås er det soleklart at sentrale lønnsoppgjør stort sett har gitt flate kronetillegg, et prinsipp lektorene alltid har tapt på. – Lærerne har alltid fått mest ut av de sentrale oppgjørene, adjunktene mindre og lektorene aller minst. Løsningen er lokale oppgjør. De kan umulig gi dårligere resultater enn de sentrale oppgjørene, fremholdt han og viste til det siste KS-oppgjøret, som mange var meget fornøyde med. Han understreket at lokale oppgjør ikke betyr individuelle oppgjør, som enkelte tror. Det vil være fullt mulig å gi f.eks. alle lektorer med like lang ansiennitet det samme prosentvise tillegget som en en del av lønnsvekten. Almås la også fram tallmateriale som viste at lektorene har hatt betydelig lavere lønnsvekst enn andre lærergrupper de siste år. – Hvorfor? Fordi Utdanningsforbundet først og fremst representerer det gamle Norsk Lærerlag. Det nytter ikke å bortforklare det, fremholdt han.

Hva mener deltakerne om landsmøtet?

Da landsmøtet var vel i havn, spurte vi noen av deltakerne hva de vil huske best fra årets arrangement – og om det var noe de savnet. Her er svarene vi fikk. (Alle foto: Svein Einar Bolstad)

Jan Terje Våga, Vardafjell videregående skole, Haugesund:

Professor Kaare Skagens analyse av skolens utvikling, en utvikling styrt av pedokratiene, mot lærernes erfaring og overbevisning.

Ellers vil jeg i det hele tatt huske hele seminardelen som publikumsvennlig, innholdsrik og meget aktuell.

Dette var mitt første landsmøte, og det var ingen ting jeg direkte savnet. Lokalt har vi jo våre diskusjoner og debatter, men det er vanskelig å vite hva som har aktualitet for et landsmøte, som naturligvis har sine tidsrammer å holde seg til. Takk for et flott landsmøte!

Morten Nilsen, Røldal vidaregåande skole:

Det eg vil hugse best, er nok Kaare Skagen si bukspretting av pedokratiet. Det var salve for sjela!

Eg føler Norsk Lektorlag manglar eit klart syn på t.d. nynorskforsøket i Oslo og fritt skuleval. Landsmøtet burde ha avklara kva vi meiner!

Claus Ingebrigtsen, Årstad vidaregåande skole, Bergen:

Foredraget til professor Kaare Skagen gav meg en aha-opplevelse om virkningene av reformpedagogens negative innvirkning på

norsk skole og Gudmund Hernes' katastrofale forsøksvirksomhet i skolen, særlig i forbindelse med Reform 94. Jeg var selv en meget imponert sosiologistudent da Hernes var guru på 80-tallet. Jeg brukte også Maktutredningsrapporten hans i min egen hovedfagsoppgave. Men i ettertid har jeg vært lite imponert av hans reformiver i skolen, så det var veldig interessant å få dette bekreftet gjennom Skagens forskning.

Vi burde ha drøftet lektorenes rolle på yrkesfaglige og kombinerte videregående skoler. Disse kan gå en vanskelig tid i møte med lokale lønnsforhandlinger og ansettelsespolitikk. En kan risikere at rektorer foretrekker å se bort fra utdanningsnivå når nye lærere rekrutteres, kun for å spare penger. Dette vil ramme nyutdannede lektorer sterkt.

Hans Georg Øverby, Løken ungdomsskole, Askim:

Kaare Skagens foredrag var en vederkevegelse å høre. Det burde være obligatorisk for alle skoleledere å høre på ham i en time.

Deretter burde de oppsummere det de har hørt. Dette for å kvalitetssikre at de har forstått Skagens budskap: Dannelse og fagkunnskap hører sammen!

Spørsmålet om å ansette redaktør for Lektorbladet i hel stilling ble jo tatt opp, men kunne gjerne ha vært debattert mer inngående.

Torill Aursland, Vardafjell videregående skole, Haugesund:

Det var interessant å få møte sentrale aktører på begge sider i lønsforhandlingene. Vi fekk eit inntrykk av at det er vanskeleg å rydde handlingsrom for

Akademikarane når dei vil skaffe Lektorlaget same vilkår i forhandlings-systemet som dei andre akademikarforeiningane. Utdanningsforbundet følgjer kvart steg med argusauge. Likevel fekk vi eit inntrykk av at Odd Håker var optimistisk med tanke på å vinne fram, i alle fall på litt lengre sikt!

Kaare Skagen nærast harselerte over pedokratiet, som han kalla dei som manglar evne til å lytte til grasrota, men som veit best sjølve, endå om dei ikkje har sett foten si i skulestova på fleire tiår.

Det var balsam på ei frustrert lærarsjel å høyre Frank Årebrot nærast gje grønt lys for "sivil ulydnad" mot mange av dei vettlause direktiv som vert tredde nedover hovudet på skule og lærarar. Interessant var og gjennomgangen av dei mange leiarfilosofiane som har

avløyst kvarandre i hurtigtogtempo dei siste tiåra. Slikt gjev ei kjensle av at ein er meir på rett kjøl om ein byggjer på eiga erfaring og fornuft!

Det finst alltid spørsmål ein strevar med på arbeidsplassen. Dette gjeld særleg rektor sin styringsrett og kor langt den går i ulike saker. Noko anna er den svært mangetydige arbeidstidsavtalen. Her har Lektorlaget sentralt lagt fram sitt syn, basert på tilbakemeldingar frå medlemmene. Problemet er berre at det er vanskeleg å få gjennomslag for NLL si tolking. Arbeidsgjevar pressar ofte gjennom si tolking. Her kunne ei plenumsdrøfting ha vore interessant. Men eg ser jo at tidsfaktoren ikkje tillet det. Det er svært viktig at NLL sentralt støttar opp om det som skjer lokalt og heile tida har antenner ute for å fange opp kva det er som rører seg på arbeidsplassane. Vi har eit strålende leiarkorps, som eg er viss på har medlemmene si fulle tillit.

Ann-Rigmor Stock Evje, Nøtterøy videregående skole:

Samtlige av postene på programmet bidrog til å kaste lys over viktige sider ved dagens skolepolitikk og ved lektorenes lønns- og arbeidsvilkår.

Gro Elisabeth Paulsens åpningstale vitnet om innsikt i disse forholdene, og den favnet hele det programmet som var satt opp for de to dagene landsmøtet varte.

Seminaret om lønnsutviklingen bekreftet at KS er en hard motpart i kampen om leseplikten, men det kom også fram at vår egen hovedorganisasjon ikke gir seg uten sverdslag. At personaldirektøren i Hordaland fylkeskommune, Geir Davidsen, har mange dristige tanker rundt personalpolitikk, ble bekreftet. Spesielt fikk jeg sansen for hans idé om hvordan en kunne åpne dørene for nyutdannede lektorer og lærere som ikke kommer seg inn i skolen; tanken om

trainee-stillinger for disse var slett ikke ueffnen.

Foredragsholderne på seminaret om maktforhold og yringsfrihet i skolen satte også mange tanker i sving. Det er forstemmende å se hvordan dagens rektorer blir trykket ned i servilitet og gitt munncurv av både kommunal og fylkeskommunal ledelse. Frank Aarebrot karakteriserte dette som misforstått taushetsplikt. Paradoksalt blir det da når Læreplanen pålegger oss å oppøve elevene i demokratisk tenkning. Hva skal en si til slikt? Samtidig fikk vi klar beskjed om at vi hadde vært forause i den offentlige skoledebatten.

Dette var mitt første landsmøte, og jeg opplevde disse to dagene som svært inspirerende. En liten idé for neste landsmøtes program kunne kanskje være å invitere filosofer til å foredra over problemstillinger knyttet til skolens kulturelle arv, identitet og integritet i vår markedsliberalistiske tidsalder.

Marit Voll Saenger, Oslo Voksenopplæring:

Debatten om lektorenes fremtidige lønnsutvikling avdekket stor avstand mellom NLL og vår forhandlingsmotpart når det gjelder innsikt i og forstå-

else for skolens spesielle samfunnsmandat og oppgave. Vi sliter med den doble agenda i så måte: dvs. skape "gagns menneske" og etablere basisen for "det grå gull", kunnskapskapitalen for fremtiden som vår levestandard etter oljen vil bero på, men vi gjør det billig. Underlig å høre at en bekymring for mangel på realister fra lederen for realistutvaget i NLL er å kaste perler for svin ...

Når det gjelder innlegg og bidrag for øvrig, huskes best NLL-lederens fantastiske landsmøtetale. Da det krydde av menn på podiet under lønnsseminaret,

var det en lise å se vår kvinnelige leder komme opp til manneklubben. Vi må aldri glemme at brorparten av dem som jobber i skolen på alle nivåer, er kvinner!

Først må jeg si at det vi behandlet på landsmøtet, var svært sentralt og viktig. Viktige temaer for øvrig, som vi sikkert vil jobbe med lokalt og regionalt fremover, er bl.a. nasjonale tester, og om de holder mål som kvalitetssikring av elevenes læringsutbytte, slik de var tiltenkt.

Jeg savnet innspill om de nye læreplanene som nå er ute til høring. Spesielt er det nye KRL-faget viktig for vårt flerkulturelle samfunn i en stadig mer globalisert verden. Dette er en viktig agenda også for skolen! Behovet for respekt, likeverd og menneskeretter går visst aldri ut på dato, snarere tvert imot.

Til slutt må vi ikke glemme den tradisjonen vi står i som kunnskaps- og dannelsesformidlere: Vi vil at en kvalitets-skole skal være et gode for alle i vårt samfunn. En utvikling som eventuelt ikke ivaretar dette, må vi være på vakt mot. Dette må derfor også være NLLs agenda. Derfor mener jeg vi kanskje kunne ha et litt bredere samfunnsfokus på landsmøtet. For øvrig var seminaret om forholdet mellom makt og yringsfrihet i skolen, med bl.a. en strålende slagferdig og innsiktsfull Frank Aarebrot, en opplevelse av de sjeldne. Glimrende, både i innhold og form.

Bjørn Ruland, Ålesund voksenopplæringscenter:

Det er særlig Kaare Skagen og Frank Aarebrot jeg vil huske best. Det som gikk hjem hos meg, var dannelsesbegrepet som Skagen utdyppet, at dannelseskom av det tyske ordet "Bildung", som igjen var et forbilde for læring. Han understreket også hvor viktig det er å ta utgangspunkt i fagene for å tilegne seg

denne dannelsen. En forsømmelse på dette området kan etter mitt syn være en medvirkende årsak til at enkelte lærere opplever disiplinproblemer. Aarebrots historiske fremstilling av statens utvikling fra 1660 og fram til i dag, var også spennende. Jeg merket meg at han sa at det var sprøyt å si at ledelse er et fag. "Ledelse er en egenskap," hevdet han. Ved neste korsvei kunne jeg tenke meg

at landsmøtet tok opp muligheten for å få til en trainee-ordning som kan gjøre det mulig å ta vare på de mange positive erfaringene som rutinerte seniorlærere sitter med. Jeg synes også vi burde belyse et system med praksisplasser for unge som vil utdanne seg til arbeid i skolen. Etter at Gudmund Hernes innførte en teoretisk grunnmodell som alle elevene må gjennom, har jeg inntrykk av at

mange sliter med teorien. Det finnes da vitterlig mange andre måter å tilegne seg kunnskap på og som denne elevgruppen kan nyttiggjøre seg, f.eks. modellering, der en "disippel" får lærdom av en mester ved å se på, gå i hans/hennes fotspor, få praktisk veiledning osv. Kanskje vi kunne drøfte en slik tilnærming? Jeg synes også NLL burde ha et utvalg for spesialpedagogikk!

Professor Kaare Skagen til Lektorbladet: – Lektorlaget representerer fremtiden!

Svein Magne Simes
lektorbladet@norsklektorlag.no

– Jeg er ikke det minste i tvil om at Norsk Lektorlag representerer fremtiden. Det faktum at organisasjonen står for faglighet, vil spille en helt avgjørende rolle når nyutdannede lektorer med masterutdanning etter hvert melder seg på arbeidsmarkedet og velger fagforening.

Det er professor Kaare Skagen som sier dette til Lektorbladet. Skagen var foredragsholder og observatør på NLLs åttende landsmøte og fikk drøftet en rekke skolepolitiske og pedagogiske spørsmål med flere av NLLs tillitsvalgte og medlemmer. – Seminaristtradisjonen står fortsatt sterkt i Utdanningsforbundet, men "pedagogikk på tomgang" hører snart fortiden til. Etter hvert vil også politikere innse at en lærer må ha solid faglig kompetanse i bunn. Det er det synet norske lektorer og Norsk Lektorlag alltid har forfektet – og det vil dere tjene på, sier han.

Skagen regner det som sikkert at allmennlærerutdanningen vil gjennomgå radikale endringer i de nærmeste årene. – Den tradisjonelle allmennlærerens tid er egentlig forbi. De som tar lærerutdanning, vil snart måtte velge om de vil kvalifisere seg for arbeid på barnetrinnet, mellomtrinnet eller ungdomstrinnet. I videregående skole vil lektorer med mastergrad rå grunnen, og de vil komme til Lektorlaget, spår han.

– Jeg har registrert at også folk som sitter sentralt i Utdanningsforbundet, nå har begynt å snakke om f.eks. lærerautoritet. Slike begreper var skjellsord der i gården inntil for kort tid siden. Det er derfor all grunn til å spørre hvor dypt den nye retorikken egentlig stikker. Utdanningsforbundet har sviktet på sentrale områder, det er en erkjennelse stadig flere kommer til.

– *Hva ville du gjøre dersom du ble utdanningsminister?*

– Jeg ville fortsette Kristin Clemets arbeid med å kreve solid fagkompetansen hos dem som skal undervise. Jeg ville også sette et stort spørsmålstejn ved den rådende oppfatningen at skolen kan reformeres gjennom endring av dens ledelse. I dag er det overdreven tro på at det er ledelsen som kan få norsk skole på rett kjøl. Dette er en total misforståelse. Altfor store ressurser går i dag til administrasjonen. Lærerne og arbeidet i klasserommet må igjen komme i fokus. Enhver som har hatt sitt virke i skolen, vet at det er begrenset hva en skoleleder kan utrette uten gode lærere. De nye ledelsesformene i skolen har særlig virket urettferdig og belastende på den høyest utdannede gruppen, lektorene. For et par år siden besøkte jeg mellom 20 og 30 videregående skoler i forbindelse med etterutdanning for lærere. Ved alle skolene møtte jeg frustrerte og slitne lektorer. Utsagn som "Ingen hører på hva vi sier" eller "Alt

faglig er uinteressant for ledelsen" var vanlig kost. Når mange lektorer i dag er lei og ønsker seg vekk fra skolen, bærer skolemyndighetene et stort ansvar for dette. Et par små anekdoter kan illustrere hva det er snakk om her. For noen år siden sa en ansatt i skoleadministrasjonen til meg at hun likte godt å høre meg forelese, men hun kunne ikke invitere meg for å snakke til lærerne i Oslo kommune. Hun var redd for at jeg skulle ødelegge "det vi prøver å bygge opp". En av hennes kjepphester var at lærerne ikke lenger selv skulle bestemme sin etterutdanning. Nei, nå skulle de pålegges etterutdanning fra noen som visste hva de trengte. Ved en annen videregående skole jeg besøkte, var det konflikt mellom lærerne og ledelsen. Ledelsen hadde innført såkalte elevstyrte studieøkter. Lærerne mente at elevene trengte undervisning og viste til at de selv bad om det. Men avdelingslederen sto på sitt. Om nødvendig ville han nekte lærerne å undervise. Ny ledelsesstil, ny autoritær tone – alt sammen ofte fra ledere som har mindre kompetanse enn lærerne de ønsker å lede.

– *Hva med nasjonale prøver?*

– De trengs, men de ser ikke ut til å ha funnet sin form. De må hele tiden kvalitetssikres og ha et innhold som er i overensstemmelse med gjeldende læreplaner, slik at de gir det som forventes av dem.

NY RETTSKRIVNING

FREDAG 1. JULI 2005

Av professor Finn-Erik Vinje

1. juli trer en rekke rettskrivningsendringer for bokmål i kraft. Skillet mellom hoved- og sideformer forsvinner, slik at alle ordlisteformer har samme normstatus. I tillegg innføres flere nye former som aldri har sett blekk eller trykksverte. Språkrådet har riktignok skåret vekk en del lite brukte former, men på flere punkter virker det som om man simpelthen har avstått fra å normere, skriver professor Finn-Erik Vinje i denne artikkelen.

RO OG STABILITET

“No gjeld det at riksmålet ikkje fær ro på seg,” sa en av 1900-tallets fremste språkpolitikere, professor Arne Bergsgård, da århundret enda var ungt og den nasjonale begeistringsrus etter 1905 ennå ikke hadde lagt seg. Bergsgård oppnådde det han ville. Riksmålet fikk ikke ro på seg.

Men nå, etter noen mannsaldre med samnorskeksperimenter og medfølgende språkkiv, har myndighetene kommet til det stikk motsatte standpunkt av det Bergsgårdske: Nå gjelder det å skape ro og stabilitet.

Departementet – NB! ikke Språkrådet – har på overgangen til

det nye millenniumet tatt initiativ til en språkpolitisk loftsrydding som skal sikre at begge målformer får ro på seg.

Hvis skriftspråket skal bli stabilt og enhetlig, innebærer det at den særnorske, nærmest grenseløse valgfriheten må innskrenkes. Selve poenget med et riksgyldig skriftspråk er at det er standardisert, overdialektalt og overindividuell. Man skal ikke se på ordene hvordan taleren uttaler dem, hvilket kjønn han har, om han har feil på tannstillingen, osv. På skolen skal barna lære å skrive slik andre skriver, ikke slik de selv snakker.

Skriveren skal ikke behøve å tenke på hvordan han uttaler ordene før han setter dem på papiret. Og det tjener ingen hensikt å bokstavere ordene annerledes på Nesodden enn på Notodden. Stavemåtene og hele det formelle apparat for øvrig skal internaliseres som ryggmargdisposisjoner, slik at språkarbeidet kan konsentreres om ordvalg, disposisjon, sammenheng, stil.

Når oppryddingen etter samnorskperioden er fullført og 2005-rettskrivningen er satt ut i livet fredag 1. juli, skal folk få fred for offisielle rettskrivningsinitiativer. For sikkerhets skyld har departementet sørget for å nedlegge hele Språkrådet.

Tjuehundretallet skal ikke se like mange rettskrivningsreformer som nittenhundretallet. Voksne skal få lov til å skrive slik de lærte på skolen, eller for den saks skyld slik far eller mor skrev.

HVA ER RETTSKRIVNING?

Jeg tillater meg parentetisk å si to ord om ordet rettskrivning. Når vi sedvanemessig bruker dette ordet om hele det språkfeltet som er berørt av norske offisielle reguleringer, så er det en særnorsk ordbruk. Når vi ellers snakker om rettskrivning, tenker vi på den praksis som gjelder for skrivemåten av ord – ikke bøyingsverket og ikke endringer som innvirker på uttalen.

Når myndighetene i 1938 bestemte at *i dag* skulle skrives slik og ikke *idag*, at diftongen *øi* fra da av skulle skrives *øy*, at *mig* skulle skrives *meg*, og at det gamle *skulde*, *vilde*

skulle staves *skulle, ville* – da er det en rettskrivningsendring, dvs. en endring av ordenes stavemåte. Slike endringer berører ikke uttalen. Når man ved samme anledning gav substantivet *hu* denne skrivemåten (*ei hu – hua*) vsa. *hud*, da var det strengt tatt noe annet mer enn en rettskrivningsreform, siden skrivemåten *hu* umuliggjør uttalen med *-d*.

I 1938 ble det bestemt at en mengde substantiver skulle ha obligatoriske *-a*-bøyning: *røykinga, skåla* og *fjõsa, garna, hogga, reipa*. Her gjaldt det ordenes bøyning og deres uttale.

Når dertil kommer at 1938-reformen også gav sterke anbefalinger om syntaks og stilistiske forhold, beveger vi oss enda lenger bort fra rettskrivning i streng forstand. Vi trenger et eget ord for slike tiltak. *Språkregulering* er mitt forslag.

I SITT VESEN KONSERVATIV

Språk er i sitt vesen fellesskap, og skal det fungere, må språksamfunnets medlemmer respektere de regler som gjelder for dette språklige fellesskapet, bl.a. ved å gjøre seg umake for å følge reglene for rettskrivning, bøyning, orddannelse og grammatikk. Kreativitet på disse områder er uønsket, for den er en trussel mot det språklig og kulturelle fellesskap.

En fornuftig og realistisk språkpolitikk

aksepterer forandringer, men naturligvis ikke hvilke som helst. På tross av dette er forandringer så å si imot språkets natur. For at den språklige kommunikasjon skal fungere friksjonsfritt, er det nemlig nødvendig – i det minste en ubestridelig fordel – at samtalepartnerne er noenlunde overens om hvordan ordene skal brukes. Man kan gjerne variere uttrykksmåten og gi den et personlig preg, men dette må skje innenfor de grenser som de språklige konvensjoner setter. Forandringer er uunngåelige, men det er et sunt prinsipp å sørge for at de ikke er brå, og at de kommer gradvis, i små porsjoner.

Skriftspråket er en tradisjonsbærer, det binder oss sammen som nasjon, det bryter ned stedets og tidens murer og knytter forbindelsen ikke bare til tidligere slektledd, men også til dem som kommer etter oss. Det er en fordel at det er enhetlig, det er en fordel at det er stabilt.

Språkpolitikken bør i sitt vesen være konservativ. Hvis det språklige fellesskapet skal bevares, må forandringene komme langsomt. De nydannelser som fortjener anerkjennelse, bør i en eller annen henseende romme påviselige plussverdier. Språkpolitikken bør i sitt vesen være konservativ. Hvis det språklige fellesskapet skal bevares, må forandringene komme langsomt.

Allerede i 1917 formulerte leksikografen John Brynildsen i dempede ordelag dette tradisjonalistiske synspunkt slik: “Overhodet kan det ikke ansees for nogen ulykke, om en far eller bedstefar fremdeles uten større anstøt kan læse, hvad hans søn eller sønnesøn har skrevet.”

VERDENSREKORD

I løpet av de hundre år som er gått etter unionsoppløsningen, har de nordmenn som sokner til riksmålet, vært utsatt for et skred av rettskrivninger: 1907, 1917, 1938, 1959, 1981 og 2005. Det er verdensrekord i den øvelsen. Og da har jeg ikke nevnt NS-rettskrivningen i 1941 og heller ikke den uhyre dristige tallordformen av 1951, da hele folket ble pålagt å snu bak- fram på uttalen av tal-

lene: *femtifire* i stedet for *fireogfemti*.

De fleste av disse reformene gjaldt også på den andre siden av målgjerdet. Landsmålet fikk en egen regulering i 1901 og så en mindre justering i 1910.

Etter så stor offentlig reguleringsaktivitet skulle man tro at det språket vi skriver i dag, er gjennomgripende forskjellig fra det som Hamsun, Falkberget, Undset, Hoel osv. brukte. Men nei. Noen ord blir borte, og andre kommer til, men i morfologisk og syntaktisk henseende er skriftspråket merkelig stabilt. Det har ikke lystret reformpolitikernes vilje. De reguleringsiltak som har slått igjennom, har for det meste gjeldt den ytre form – dvs. grafiske endringer som ikke medfører uttaleendringer: *aa* til *å*, *mig* til *meg*, *øi* til *øy*, *fjeld* til *fjell* osv.

I en stort anlagt undersøkelse fra 1990-årene ble en gruppe skjønnlitterære utgivelser fra 1937, 1957 og 1977 undersøkt med hensyn til forfatternes forhold til den offisielle regulering. Konklusjonene er nedslående for reformstrevet: Forfatterne lar seg lite påvirke av reguleringsiltak, men fortsetter å skrive slik som den foregående generasjon.

DET FLAMMENDE HIMMELTEGN SOM HETER SAMNORSK

Rettskrivningsreformene i 1917 og 1938 ble iverksatt under det flammende himmeltegn som heter samnorsk. To skrifttradisjoner skulle brennes ned, og opp av asken skulle det stige en Fugl Fønix – et samlende norsk skriftspråk, høvelig for alle nordmenn i bygd og by.

Det var 1917 som ble vendepunktet. Fra da av skulle målet være “national samling paa grundlag av folkets virkelige talesprog”. Halvdan Koht – 1900-tallets aller mektigste språkpolitiker – hadde klekket ut ideen. Kohts formel lå til grunn også for den språklige regulering som ble vedtatt i 1938 (“på norsk folke-målsgrunn”), og da Norsk språknemnd ble opprettet i 1952, skulle tilnærmingen fortsette i samme spor: samnorsk på norsk folkemåls grunn. Det kløvende spørsmål var imidlertid dette: Hva betyr

folkemål? Det som hele tiden har vært klart, er at folkemål ikke omfatter den "dialekt" som det suverent største antall talere, altså normaltalemålet eller med Knud Knudsens ord: den landsgyldige norske uttale. Men folkemål er tvetydig, for det kan betegne både a) nynorsk skriftmål og b) dialektene i bygd og by.

På nynorskhold har man framholdt at når de to målformene skulle sammenarbeides til ett, da var det bokmålet som måtte forandre seg mest. Knut Liestøl, initiativtaker til 1938-rettskrivningen, sa det rett ut i 1939: "Fyremålet er å møtast på norsk folkemålsgrunn. Nynorsken stend der frå fyrr."

Men dermed oppstod vanskeligheter som reformpolitikere grovt undervurderte. Nettopp i riksmålet var det at de stilistiske konvensjoner var sterkest etablert. Bruddet med tradisjonen ble mye mer følbart der enn i nynorsken.

SAMMENBRUDD

Samnorskpolitikken har lidd sammenbrudd; det gikk ikke an å administrere seg fram til samnorsk.

Selv samnorsklaget Landslaget for språklig samling har endret signaler. Der i gården går man ikke i lenger i bresjen for samnorsk, dvs. en sammenstøpning av de to målformene. I stedet vil man la hundre blomster blomstre, bare de er av den folkelige sorten og ikke er forankret i normaltalemålet. Landslaget for språklig splittelse burde under disse omstendigheter være et mer treffende navn.

Departementet har villet gjøre rent bord etter samnorskperioden, og Stortinget har i all stillhet fjernet den passus i loven om Norsk språkråd (1971) som lenge var samnorskfolkets halmstå – den om at rådet skal "støtte opp om utviklingstendenser som på lengre sikt fører språkformene sammen".

De to målformene skal opprettholdes, og deres særpreg, stabilitet og enhetlighet skal forsvares. Tospråkligheten, som før ble betraktet som et problem som skulle løses, er nå blitt en verdi som skal bevares. Tospråkligheten er en ressurs, som

det heter i festtalene. Nynorsken skal for enhver pris holdes i live; departementet bebuder positiv diskriminering.

Begynnelsen på slutten for tilnæringsstrevet var oppnevningen av Vogtkomiteen i 1964 og komiteens innstilling 1966. Komiteen avfyrte følgende salve, som torpederte ikke bare Norsk språknemnd, men hele samnorskstrevet på 1900-tallet: "Enhver rettskrivning vil måtte treffe et valg mellom forskjellige former som ofte hver for seg er meget brukt, men prinsipielt er det uheldig at ordformer som både har tradisjon i skriftspråket og er levende i litteratur og tale, utelukkes fra den offisielle rettskrivning." På denne formulering passer den latinske sentens: *suaviter in modo, fortiter in re*.

Etter sju lange og sju breie ble et flertall av disse forbudte riksmålsformene restituert. Den rettskrivningen som departementet nå har fastlagt, er en konsekvens av den nyorientering som ble påbegynt av Vogtkomiteen.

PÅ NYNORSKENS VILKÅR

Et av de forhold som bidrog til samnorskpolitikens sammenbrudd, var at tilnærmingen ble forsøkt gjennomført på nynorskens vilkår. Riksmålet, vårt hovedspråk, måtte omstøpes, fordi det ikke stod på folkemålsgrunn. Dessuten var landsmålet norsk og riksmålet dansk – og stilt overfor dette faktum kom riksmålerne i den nasjonalistiske mellomkrigsårene uunngåelig på defensiven. Didrik Arup Seip nedkalte m å l m e n n e s vrede over sitt

arme hode da han påviste at "Je(g) kommer med vann" er like norsk som "Eg kjem med vatn".

Man skulle tro at en språkpolitikk som var innrettet etter norsk folkelig talespråk, eksempelvis ville akseptere den utbredte den sør-østnorske formen *skau*, som har bunnsolid dialektal støtte. Men nei – det tok svært lang tid før *skau* all nådigst ble godtatt som klammeform (i 1959) – grunnen var naturligvis at nynorsknormen har bare *skog*. Tilsvarende med former som *høl*, *køl* og en mengde andre – nei, det måtte hete *hol*, *kol* osv. også i bokmål.

Preteritum av sterke verb av typen *bryte* har siden 1938 være *brøt* eller *braut*. Men i store deler av det folkerike Sør-Østlandet og ellers på en stripe langs kysten fra Fredrikstad til Vadsø het det *brøyt*. Siden nynorsk imidlertid bare hadde *braut*, fikk ikke *brøyt* innpass – før nå i 2005! Det er interessant språkhistorisk poeng at Riksmålsvernets og Riksmålsforbundets rettskrivningskomiteer

Skole- og studiereiser

I Sabra Tours har vi spesialisert oss på turprogram for skole- og studieturer

Våre mest populære reisemål er:

- ✓ London, Brighton, Bournemouth, York og Whitley Bay
- ✓ Edinburgh og Aberdeen ✓ Dublin og Galway
- ✓ Paris ✓ Roma, Firenze og Genua ✓ Praha
- ✓ Budapest ✓ Tallinn ✓ Island ✓ Israel ✓ USA

Talkontakt med Rolf eller Asbjørn på telefon 69 83 30 80, faks 69 83 30 81 eller e-post: sabratours@sabratours.no

SABRA TOURS

Besøksadr: Torvgt 3, 0181 Oslo
Postadr: Pb. 8897 Youngstorget 0028 Oslo
Tlf: 69 83 30 80 Fax: 69 83 30 81
E-post: sabratours@sabratours.no

te i 1936 kritiserte myndighetene for at de ikke ville akseptere *brøit, skøit* osv.

I 1959 fant planleggerne ut at nynorsk *korkje* ble for besværlig, og de innførte *verken* i begge mål – uten h, fordi nynorske ord ikke kan begynne på hv. Nå i 2005 er h-en kommet på plass igjen – i bokmål.

EN ROTE BUTIKK

Under utviklingens gang er rettskrivningen blitt en riktig rotebutikk.

Her stopper vi et øyeblikk opp ved verbavledningene på *-ing* og *-ning*. Disse suffiksvariantene finnes både i dansk og svensk, og ingen svenske eller danske er i tvil om hva som i det enkelte tilfelle er den gangbare formen.

Nynorsk har nesten bare *-ing*, så forholdene på den kant er relativt oversiktlige. På bokmålshold er de kaotiske. Årsaken er at språkradikale mennesker har funnet at det hefter noe ufolkelig eller unorsk ved *-ning*, og derfor mekanisk innført *-ing* også der tradisjonen utvetydig taler for *-ning*. Det hele har resultert i en normoppløsning som for reflekterte språkbrukere er meget plagsom.

Ta bare de skrifter som utgår fra Språkrådet. Selv i nøkkelordet *rettskrivning* vakler man hit og dit. Oftest heter det fra det hold visstnok *rettskriving* – enda rådet står som utgiver av Tanums store rettskrivningsordbok. I de dokumenter som ligger til grunn for 2005-rettskrivningen, heter det vekselvis (på bokmål) *rettskrivinga*, *rettskrivningen*, *rettskrivninga*, *rettskrivningen*. Altså det motsatte av stabilitet!

Noen har altså fått for seg at det er uhyre progressivt å skrive *-ing* der konvensjonelt skriftspråk har *-ning*. Utdanningsforbundets fagblad, Utdanning, skriver f.eks. om barnehagedekking!

I bokmål er normsituasjonen forvirret. De seneste utgavene av den autoritative Tanums store rettskrivningsordbok, med 300 000 oppslagsord, gir således ingen som helst veiledning. Man har simpelt-

hen oppgitt ethvert forsøk på å normere, og anviser for sikkerhets skyld *-ing* ved hvert eneste verb. Altså *antydning, forventning, veiledning* osv. Skrive- og lesevante vet at slike former er umulige, men ubefestede skoleelever kan sikkert finne på å ta dem i sin penn. Og formene står i Tanum, så læreren kan ikke gi feil!

Selv profesjonelle skribenter vakler planløst mellom *gransking/granskning, heving/heving, overvåking/overvåkning, avkastning/avkastning, tolking/tolkning, utforskning/utforskning, opprustning/opp-rustning* osv. – man vet ikke ut eller inn.

I et normert skriftspråk i et moderne samfunn kan man ikke slå seg til ro med en slik labil tilstand på et sentralt ord-dannelsesfelt.

Det hevdvunne formen er *lesning* i alle betydninger av det ordet, med *-ning*, som i dansk og svensk – også i den aksjonelle betydningen 'det å lese' (*lesning* av romaner, diktlesning osv.) – men både i pedagogkretser og annetsteds ser det ut til at *lesing* holder på å overta – selv i tekster fra skribenter som ellers holder seg til riksmålsnormen.

De stilistiske implikasjoner av valget mellom *-ing* og *-ning* kan kanskje sies å være små – men desto større er de ved språkdebattens mest prominente tema, *a*-bøyningen i substantiver og verb.

I 1938 gikk man radikalt til verks, gav bortimot 1000 felleskjønnsord *a*-bøyning og oppstilte 13 betydningsgrupper for disse ordene (dyre- og planteliv, arbeidsliv på land og sjø, osv.): *sjøstjer-na, gjødsla*. I 1959 ble antall obligatoriske *a*-ord redusert; nå skulle konkrete som har *a*-bøyning i dialektene, ha *-a* også i skrift, mens abstrakter stort sett fikk valgfri bøyning.

I 1981 gikk hele dette systemet i knas, og man sa til elevene: Skriv *ausen* eller *ausa* eller *øsa* eller *øsen*, *bruene* eller *brua* eller *broene* eller *broa* – samma det! Nå, i 2005, har departementet bestemt at de nevnte formene skal være fullstendig likestilt i alle slags tekster.

Når dertil hunkjønnsformen *ei* (artikkel og tallord) oppføres uten bruksbegrensninger, har man åpnet for atskillig vakling og mange stilbrudd. Det kan eksempelvis hete *ensomheten* eller *ensomheta* – men er det noen som har sett på trykk *ei ensomhet*?

2005-rettskrivningen gjør ingen nye forsøk på å rydde opp i slike forhold. Man oppgir simpelthen å normere. Formvalget overlates til den enkeltes smak og behag, men stor risiko for stilbrudd.

RIKSMÅLETS GJENNOMBRUDD

I 1981 skjedde det avgjørende gjennombrudd for riksmålssaken, idet en rekke av de riksmålsformene som hadde vært forbudt i tiår etter tiår, ble restituert, eksempelvis: *frem, boken, trollene*.

Her går rettskrivningen i 2005 videre og godkjenner f.eks. *hverken, anstøtssten, spottegjøk, syv* – og ettersom skillet mellom hovedformer og sideformer forsvinner, har former som *deltager, antagelig, lignende* osv. fått full anerkjennelse..

Departementet har nå fjernet fra rettskrivningen en broket bukett av skriftfremmede, såkalt "lite brukte former": *alboge, berr, bølge, dauv, fekk, frå, ho, hamne, haust, hugse, i hel, kaldjomfru, kleppfisk, klypp(e), korfor, kvefs, kviting, lauk, lippe, massing, måndag, moske, nase, naud, ramn, seinke, sev, skråme, sløkke, såg, tjøre, tråve, tytebær, veke, åffer*. De har i snart sytti år stått til pynt i ordlistene, og de etterlater seg nå ikke noe følbart savn.

Samlebetegnelsen "lite brukte former" er for øvrig et understatement. Når nå kløyvd infinitiv går i sluket (*å hata*, men *å elske*), kan det være passende å minne om at det ikke lar seg oppdrive en eneste bokmålsforfatter som bruker den i den autorale framstilling!

Avstikkende (nynorskne) flertallsformer som *bakerer, lærerer* forsvinner; heretter må det hete *bakere, lærere* i samsvar med alminnelig bruk. Også særegne samnorsk-/nynorskformer som

inst, nedst, nrdre, ytst og øvst er fjernet, sammen med sterke preteritumsformer som *brann, drap, fann, gret, ol (av ale), rak, small, spann, svann, valt, vann, varp, vart*. Alle disse formene har stått i ordlistene siden 1938, men de har ytterst sjelden eller aldri vært tatt i bruk utenfor enkelte læreboktekster. (Om *brøyt, frys*, se nedenfor.)

I denne sammenheng kan nevnes en syntaktisk foreteelse som peker i samme retning. Sprkmyndighetene har lenge favorisert dobbelt bestemmelse (fordi den er talespråklig og nynorsk), og geografiske navn som *Det karibiske havet, De vestindiske øyene* har vært eneformer. Heretter – fra 1. juli – må det hete *Det karibiske hav* osv.

TALLORDENE

Språkrådet gjorde på fallrepet en del besynderlige vedtak. Mest påfallende er rådets befatning med tallordene.

På årsmøtet i 2003 ble det vedtatt at de forbudte formene *syv, tyve* og *tredve* skal komme til heder og verdighet igjen – ved siden av *sju, tjue* og *tretti*. I 1938 var *syv* og *tyve* blitt skiftet ut med *sju* og *tjue*, men skoleelevene skulle ikke få feil om de skrev som sine foreldre. *Tredve* ble avskaffet da den nye telle-måten ble gjennomført i 1951, og da fikk også *syv* og *tyve* forbudsstempel.

Men Språkrådet tviholder på selve tellemåten (tierne fr enerne) og fagnemnda presiserte at de språkpolitiske faneordene *syv, tyve* og *tredve* bare skal kunne opptre som usammensatte tallord. Med andre ord: *syv* er tillatt, men ikke *femtisyv*. *Tyve* ble godtatt, likeså antagelig *noen* og *tyve* og *et par* og *tyve*, men *tyveto* skulle fortsatt være forbudt. *Tredve* ble godtatt, likeså *noen* og *tredve*, *et par* og *tredve*, men ikke *tredveto*. Fagnemnda henfrte hybridformer av typen *tyvesyv, tjuesyv, tyvesju, tredveto* til språkets raritetskabinett; de skulle også ikke anses for normrette. For øvrig ble avledninger som *syvende, tredevte* godtatt.

I sannhet et underlig miksmaks. Etter en betenkningstid slo man da også inn på nye veier. Nå skulle det fleksible begrepet "sprkkjensla hos språkbrukarane" vre appellinstans. Det er denne kjensla som skal avgjøre om også *femtisyv, tyveto, tredvefire* og *tyvesyv, tjuesyv, tyvesju* er normrette.

Med andre ord: Velg fritt i sortimentet! Men la for all del ikke enerne komme fr tierne – si også ikke *syvogfemti, sjuogfemti, syvogtyve, fireogtredve* osv., for de formene er forbudt. Snodig naturligvis, for det lar seg faktisk oppdrive nordmenn som nok synes at de sistnevnte formene rimer godt med deres språkfølelse!

Man kan ha forståelse for at Språkrådet vil gjøre formene *syv, tyve* og *tredve* normrette igjen, for de har motstått rtiers forsøk på utryddelse og lever i beste velgående overalt der nordmenn møtes. Men den halvveislsningen som Språkrådet satte sitt navn under, betyr nærmest at man oppgir  normere denne

Signatur 3

Det einaste norsk-verket tilpassa 10-timarskurset

“Signatur 3 har blitt det ideelle læreverket”
Knut Fggum, Valdres vidaregående skule

Foraksem

- Fbyggag
- Vkstenoppbygging
- Mdium- og kommunikasjon
- Tkstenig form og frge
- Naturforvrning
- Teknisk førskole
- Parlame tungenor

FORFATTARANE
Sjvnlund Ankeren
Ane Hlmeier
Sjvnlund Wenche
Eggen

Verket dekkjer modulle 3 og 4 i læreplanen for videregående oppbygging og passer alle for fleire elevgrupper. Fleire og fleire tekstverkti lenk, og ut for mlting om eventuelle brukarane.

- Studiebk
- Tkstenbygging
- Resonnement for berarane
- CD
- Mottakelr for berarane

<http://www.samlaget.no/dokument>

KNTAKT OSS!
www.samlaget.no

Det Norske Samlaget

SKOLEBOKHJP FOR HGJRNING • Boks 4078 • 0410 Eithersj, 0500 Oslo
• Tlf: 22 70 78 00 • Faks: 22 08 75 02 • E-post: skolehold@forssamlaget.no

ordklassen. Man ihukommer Pauli ord: “Alt er mig tilladt, men ikke Alt er nyttig” (1. Kor. 6,12).

For øvrig kan det noteres at nynorsken ikke blir berørt; her skal det fortsatt hete *sju, tju* og *tretti* – enda det skulle være like god grunn til å innføre iallfall tredve i denne målformen som i sidemålet.

Departementet har lagt øre til kritikken mot Språkrådsbehandlingen og fornøytigvis nøydt seg med å fastslå følgende: syv godtas, men ikke *tyve* og *tredve*, fordi disse er “problematisk i høve til teljemåten”. Fra 1. juli heter det *tjuesyv* og *tjuesju*, men ikke *tyvesju* eller *tyve-syv* (eller *tredvefire*) – og naturligvis ikke *syvogtyve* eller *syvogtju*. Departementet avviser “språkkjensla hos språkbrukarane” som appellinstans, og det gjør departementet klokt i.

VALGFRIHETEN

Er så valgfriheten i ny rettskrivning 2005 mindre enn før Språkrådet begynte oppryddingsarbeidet?

Jeg tviler. For det første er jo skillet mellom hoved- og sideformer borte, slik at alle ordlisteformer har samme normstatus. Før ble det sørget for at iallfall lærebøkene hadde en relativt stabil språkbruk. For det andre har man innført flere nye former som aldri har fått plass i rettskrivningen tidligere, og det dreier seg om hele formkategorier (altså ikke enkeltord).

Mange såkalte “lite brukte former” går ut (se ovenfor), men folkemålsentusiastene er representert i Språkrådet, og også de skal ha sitt. De finner nå husværelse i at talemålsformen på *-a* blir valgfri i bestemt form flertall av fellekjønnsformer som *ski, sko* og *ting: alle skia, skoa, tinga*.

De kan også glede seg over at *-øy-* som nevnt får innpass i fortid av sterke verb av fryse-klassen: *frøys* osv. Især ser sammensetninger som *forbøy, påbøy, tilbøy* osv. rare ut, og de er neppe tidligere påtruffet i skrift. Men her gjelder det å være våken – for de talespråklige formene *knøyt, skrøyt, snøyt* og *spøyt* er

fortsatt forbudt. Samnorskformene med *-au-* (*fraus, kraup, naut* osv.) fra 1938 er satt på porten.

A-FORMENE

Dialektentusiastene i Språkrådet har mer å fryde seg over. Med 11 mot 8 stemmer ble det nemlig på rådsmøtet i 2003 vedtatt å innlemme i normen *a*-former som *bygninga, festninga, legninga, pakninga, rydninga, årsberetninga*. Slik har det aldri hett før. Inntil nå har det vært valgfritt *-al-en* i ord med suffikset *-ing*, men bare *-en* er godtatt i ord med suffikset *-ning*. I 2005-rettskrivningen kan det f.eks. hete *Eidsvollbygninga* – men pass på, for det må fortsatt hete *presenningen* og *terningen*!

Siden 1981 har ca. 650 substantiver i bestemt form entall hatt *-a* som hovedform (som må brukes i lærebøker), *-en* som klammeform (som kan brukes overalt ellers). Nå har Språkrådet sidestilt disse endelsene, enda former som *ausen, bruen, kuen, truen* o.fl. neppe noen gang har forekommet i skrift. På tilsvarende måte skal nå noen intetkjønnsord som siden 1981 har vært oppført med *-a* som hovedform og *-ene* som sideform, fritt få *-ene*, f.eks. *barnene, beinene, holene* (av *hol* ‘hull’). Ingen skriver slikt.

Språkrådet har altså skåret vekk en del “lite brukte former”, men valgfriheten i rettskrivningen er neppe blitt påtakelig mindre. Som nevnt har man nemlig innført former som aldri tidligere har sett blekk eller trykksverte. På flere punkter virker det som om man simpelthen har avstått fra å normere.

I 1938-rettskrivningen hadde en rekke verb, f.eks. *bleikne, kinne, likne, raute, trøtne, vakne*, obligatorisk fortidsform på *-a*. Ved reguleringen i 1959 ble denne regelen opphevet, og det ble tillatt å skrive *liknet* osv. Under den omfattende oppryddingsarbeid som foregikk i 1970-årene, ble en rekke tradisjonelle bøyingsformer rehabilitert, og i 1981 ble bøyningen av ca. 240 verb regulert slik at *-et* og *-a* ble likestilt når en av formene var tillatt tidligere. Ved samme anledning ble for øvrig bøyningen *-al-et* innført i en rekke verb som tidligere

bare hadde endelsene *-te* eller *-de* (f.eks. *begrave, betone, bevege, klippe, skåne, såpe, tygge, vekke*). Siden har Språkrådet skrittvis imøtekommet krav fra riksmålshold og innlemmet enda flere tradisjonelle *-et*-former i rettskrivningen (f.eks. *balet, bleket, bygget, hevet, påskjønnet, stilet*).

Fra motsatt hold, dvs. fra Landslaget for språklig samling, ble det på Språkrådets årsmøte i 2003 foreslått at absolutt alle verb som i ordlistene er oppført med *-et*, også skal ha *-a*. Tar vi forslagsstillerne på ordet, skulle man lovmedholdelig kunne skrive “han har bygga huset med egne hender / krevda for mye / gnaga på beinet / skynda seg av sted”. Forslaget ble vedtatt med denne ordlyd: “Verb som har *-et*-bøyning, vil normalt også ha bøyning med *-a*.” Det høres som et deskriptivt utsagn, men er ikke ment slik, for den direkte fortsettelsen er klart normativ: “*A*-former som åpenbart ikke har støtte i skriftspråket, skal ikke ordlisteføres.” Dette betyr at det likevel ikke kan hete *bygga, krevda, gnaga, skyn-da* – og visstnok heller ikke *bevega, glana, smaka, fortia, klara, innrømma*. Dermed er vedtaket ingenting annet enn en stadfestelse av den eksisterende normen. Departementet har krevd at denne saken gjennomgås på nytt, og *bygga* osv. er altså ennå ikke offisiell rettskrivning.

Vedtaket om innføring av preteritum og partisipp *bygga* osv. er for øvrig desto mer besynderlig ettersom Språkrådet fjernet *-a*-bøyning ved verb som *bake, svare, tale* (som bare skal ha *-te, -t*.)

Hvis man hadde lagt større vekt på å innrette rettskrivningssystemet etter alminnelig skriftspråklig praksis og avstod fra å innlemme i skriftnormen så mange talespråklige varianter, ville en mer stabil norm med mer begrenset valgfrihet kunne etableres. Oversetteren og skribenten Knut Johansen skriver i en kommentar i april 2003: “Dersom vi skal få en rettskrivningsreform som bringer skriftnormalen i samsvar både med faktisk språkbruk og gjeldende språkpolitiske retningslinjer, er den revisjonen Norsk språkråd nå foreslår, util-

strekkelig. Departementet bør derfor ikke godkjenne vedtakene.”

Den rettskrivningsrevisjon som Språkrådet har foretatt, og som departementet i hovedsak approberer, er et kompromissprodukt. Det

restaureringsoppdrag som departementet påla rådet, er utført, men den gamle folkemålsideologien har sine energiske talsmenn i rådet, og noen velgjørende dråper har dryppet også på dem.

Men hovedtendensen er likevel klar: Tidligere forbudte riksmålsformer blir rehabilitert. Man har akseptert og trukket konsekvensen av den prinsipperklæring som Vogtkomiteen formulerte i 1966, og som er sitert ovenfor.

MATEMATIKKFAGET I ENDRING

Av lektor Sigrid Skogan, leder av NLLs fagutvalg for matematikk

Alle med interesse for skole vet at i vårhalvåret 2005 blir viktige avgjørelser tatt for framtidens norske grunn- og videregående skole. Læreplaner fra 1. til 11. skoleår er ute til høring med frist 15. mai. Minst like viktig er høringen for fag- og timefordeling som hadde høringsfrist allerede 26. april.

Sigrid Skogan (Foto: Svein Einar Bolstad)

Høringsforslagene som forelå i februar 2005, er viktig og spennende lesestoff. Vi ser forslag som er oppløftende. Men forslaget inneholder ideer som verken er gode eller hensiktsmessige for å styrke matematikken. Disse punktene bør, og vil sikkert, avstedkomme sterke reaksjoner i høringsuttalelsene.

Norsk Lektorlags matematikkutvalg har fulgt denne viktige prosessen nøye, helt fra oppnevningen av første læreplangruppe i september 2004. I det følgende presenteres de mest sentrale punktene som nå er til høring og vårt matematikkutvalgs syn på disse:

DELT MATEMATIKK FRA DAG EN I VIDEREGÅENDE SKOLE

Læreplanutvalget i matematikk la fram sitt forslag i november 2004. De var tydelige på at de ønsket deling av matematikkfaget fra første dag i videregående, noe vi fant meget gledelig. Deres forslag ble så behandlet av departementet/direktoratet, og med forskrekkelse leste vi på nettet i slutten av november at læreplangruppa var

overkjørt: Det var foretatt en tvangssammenslåing av de to matematikk-kursene i 1. klasse i videregående skole. Overkjøringen var overtydelig: Det var brukt andre skrifttyper i endringene.

Reaksjonene var sterke i sentrale realfagskretser, og protestene direkte til departementet var mange. I den sammenheng hadde NLL et godt samarbeid med Norsk Matematikkråd (slik vi også hadde i fjor i saken om Rundskriv 31). Vi er kjent med at flere universitetsmiljøer engasjerte seg sterkt for å sikre deling av matematikk fra første dag.

Det hjalp! Det er nå lagt fram læreplaner for to atskilte matematikkurs i 1. klasse. Men det er svært viktig å støtte dette forslaget under høringen, da det trolig vil komme forslag fra flere hold om å ha et sammenholdt kurs slik vi har i dag. Utdanningsforbundets realistutvalg sier i Utdanning nr. 6, 2005, at de ønsker samlet kurs til jul.

Det er bred politisk enighet om at vi trenger et kunnskapsløft, ikke minst i realfagene.

Et viktig steg er da å lage et løp i matematikk også for dem som ønsker største fordypning, og dette løpet må starte fra første dag i videregående skole.

STRUKTUR I MATEMATIKKFAGET

Det er uttrykkelig uttalt at matematikkfaget skal styrkes i videregående skole. Det er derfor vedtatt at elever på studieforberedende program skal ha minst åtte timer obligatorisk matematikk.

Læreplanutvalget har laget læreplanforslag til to ulike tretimerskurs i matematikk på VG2, henholdsvis VG2T (som bygger på det mest krevende førsteårskurset) og VG2P (som bygger på den enkleste varianten). Slik ligger det også i høringsutkastet. Tretimerskursene er del av de 20 fellesfagstimerne på VG2.

Med 30 timer totalt på andre årstrinn blir det 10 timer til valg av programfag. Det betyr at det ved siden av et femtimerskurs i matematikk, blir plass til bare ett realfag, ettersom det er et sterkt ønske om at alle programfag skal bestå av femtimerskurs. En rekke realfagsmiljøer vi har kontakt med, sier at dette er en dårlig løsning. Det arbeides derfor med å få aksept for at de som velger femtimerskurs i matematikk på VG2, har oppfylt kravet om minst åtte timer matematikk. De har jo 10!

På den måten vil det bli plass til to realfag ved siden av matematikk i VG2. En ny ordning må ikke bli dårligere enn den vi har i dag!

Strukturen i matematikk vil ved denne løsningen bli 5 – 5 – 5. Disse femten timene vil gi høyeste kompetanse i matematikk. Det er ennå uklart hvordan lavere kompetanser i matematikk skal bli, og om vi vil få noe som tilsvarer dagens 2MZ- 3MZ.

Arbeidet har tydelig startet i feil ende. Man burde først ha fått på plass en god struktur for matematikk, for deretter å invitere til læreplanskriving.

Det vil garantert bli debatt om strukturen for matematikk og øvrige realfag, og

vi ser det som svært viktig å vinne fram med ovenstående modell.

LÆREPLANER

“Læreplanene skal bli langt mer presise, og de skal langt mer konkret framheve hva elevene skal kunne ved avslutning av årstrinn. Læreplanene skal også være svært lette å tyde både for den enkelte lærer og for foreldre som vil følge med i sine barns faglige framgang.”

Dette er de uttalte politiske intensjonene for en regjering som ser styrking av basisfagene som svært sentralt. Ikke minst er dette understreket for matematikk og naturfag etter offentliggjøringen av resultatene av PISA- og TIMSS-undersøkelsene.

Hva erfarer vi så i denne prosessen? Jo, en svekkelse av presiseringsnivået – og læreplaner som er lite konkrete for lærere og foreldre.

La det straks være sagt at læreplangruppene har levert et forslag som er i tråd med intensjonene. De leverte sitt forslag 15. desember 2004, et forslag som ligger tilgjengelig på Internett. I perioden fram til 15. februar 2005, da planene ble sendt ut på høring, foregikk det et omfattende arbeid i departement og direktorat med ferdigstilling og “harmonisering” av læreplanene. Det ser man lett ved å sammenlikne de to versjonene.

Følgene av denne “designing” er nedslående. Læreplangrupper beklager endringene som innebærer mindre presise og mindre konkrete læreplaner. Hvem sitt ærend går disse byråkratene? Føler de seg kompetente til å overprøve faglig godt funderte råd i en for landet realfaglig kritisk situasjon?

Så upresise som de nå har blitt, er makten lagt i hendene til lærebokforfattere og forlag. Dette må det protesteres mot!

Grunnskolen har i dag (og vil i mange år framover ha) lærere med lav kompetanse i matematikk. Konkrete læreplaner med klare læringsmål for hvert årstrinn vil sikre at elevenes læring blir så god

som mulig, og det vil gi foreldre mulighet til å kontrollere at skolen gir barna den opplæring den plikter å gi.

De foreliggende læreplaner har kompetansemål bare etter 4. årstrinn, 7. årstrinn, 10. årstrinn, 11. årstrinn og etter tretimerskurset 12. årstrinn. Dette inngir ikke tillit til at det ønskes et kompetanseløft!

Vurdering har inngått som en del av nåværende læreplaner, og vurderingsbestemmelsene har på den måten status som forskrift i videregående skole. Læreplanforslaget inneholder en kort sekvens om vurdering i faget. Det er viktig å sikre at dette fortsatt blir en forskrift, og at nye vurderingsformer ikke kan innføres via rundskriv fra direktoratet.

Det er meget tydelig at det i direktoratet arbeides med alternativer til sentralgitt skriftlig eksamen (mappevurdering er ett av disse).

Vi tillater oss å tro at det inviteres til debatt om hvilken vurderingform som best ivaretar god læring i matematikk og elevens rettssikkerhet for objektiv vurdering.

STYRKE I FELLES HØRINGSUTTALELSER

Norsk Lektorlags matematikkutvalg og Realfagskolen tok initiativ til et uformelt realismøte som fant sted på Blindern like etter påske. Realister fra UIO, NTNU, Norsk Matematikkråd, NLL og videregående skoler deltok. Tema for møtet var å drøfte de foreliggende høringsforslag til læreplaner og struktur. Møtedeltakerne var enige om at det nå må skje en endring til det bedre for realfagene. Derfor er det svært viktig at man er samstemte i høringsuttalelsene.

Det er også viktig å gjøre politisk ledelse oppmerksom på det ansvar de har for at en realfaglig opprustning kan finne sted. Mener de dette på alvor, bør de se nærmere på saksbehandlingen i eget byråkrati.

Ut med tysken!

Vil obligatorisk 2. framandspråk i grunnskulen føre til ein kamp mellom dei ulike språka? Vil tyskfaget tape den kampen, anten no eller på sikt? Det er somme som trur det.

Spansk, fransk og russisk i staden for tysk

Ulstein kommune i Møre og Romsdal har nettopp vore gjennom ein strid om kva for framandspråk grunnskulen i kommunen skulle satse på. Mange i lokalmiljøet tok til orde for å byte tysk ut med spansk, fransk og eventuelt russisk, men saka enda med eit kompromiss, og tysk er framleis sikra. Men mange seier rett ut at det berre er eit spørsmål om tid før han er ute for godt.

Kommunen sette i 2004 ned eit utval som skulle sjå på kva for framandspråk som ville vere aktuelle i tillegg til engelsk. Med i utvalet var Maritim Forening, representantar for fleire grunnskular, Ulstein vidaregåande skule og oppvekstkontoret i kommunen. Resultatet som utvalet kom fram til, stadfesta at det er dalande interesse for tyskfaget, men rådmannen og oppvekst- og kultursjefen rådde likevel kommunestyret til å vedta tysk og spansk som 2. framandspråk i kommunen. Men politikarane i oppvekst- og kulturutvalet hadde eit anna syn og skreiv i si tilråding at tysk burde ut til fordel for spansk og fransk.

– Ikkje behov for tyskkunnskapar lenger!

Saka enda altså med at ein framleis

vil tilby tysk, men i tillegg spansk og fransk. Ein av lokalpolitikarane som engasjerte seg i saka, var Erik Haakonsholm (H). Han er leiar for oppvekst- og kulturutvalet og til dagleg salssjef ved Rolls Royce, ei hjørnesteinsbedrift som lagar skipsutstyr av ymse slag og sysselset nær 500 personar i Ulstein.

– Tysk er ikkje like aktuelt som spansk og fransk, ja, somme vil seie at behovet for tyskkunnskapar ikkje finst lenger. Vi som jobbar med eksport til dagleg, merkar sjølvsagt at folk kan engelsk i Tyskland i dag, men du kjem ingen veg dersom du ikkje snakkar fransk i Frankrike. Dei spanskta- lande landa er også viktige. Eg meiner også at russisk er aktuelt. Hovudgrunnen er den stadig aukande handelen vi har med verksemder i land der folk snakkar eller forstår russisk. Mellom anna har eksporten av laks til det austlege Europa auka, medan eksporten til EU-landa har gått ned. På den andre sida aksepterer eg sjølvsagt at det tek tid å byggje opp kompetansen i russisk på dei einskilde skulane. Men innan 2010, altså fire år etter innføringa av nyordninga, håper eg at også fransk og russisk kan veljast i tillegg til spansk, som allereie er vedteke.

Tyskprofessor: – Behov for sakleg debatt

Lektorbladet har bede professor John Ole Askedal ved Germanistisk institutt ved Universitetet i Oslo og styreleiar for Nasjonalt ressursenter for tysk om ein kommentar.

Tysklærer'ns gode argument

Jeg leste i dagens Allmen-
posten (31. mars) at
spansk er veldig populært
blant dagens ungdom, og
at det sannsynligvis vil bli
fransk og spansk som vil
ta over for tysken. Jeg går
på en stor videregående
skole i distrikt-Norge,
med over 500 elever. En
ting jeg og mine medele-
ver på allmenretningen
savner, er et tilbud om å
lære spansk i stedet for

Mer liv i spansk enn tysk?

tysk. Vi er mange som har diskutert og fundert over hvorfor tysk skal være obligatorisk, når spansk snakkes av flere mennesker og i flere land. Spør vi Tysklæreren, får vi til svar at tysk blir brukt mye innen handel. Det holder bare ikke som argument! Vi handler like mye med Spania!

Jeg blir frustrert når jeg tenker på at jeg må legge ned så mye tid i å lære et språk som jeg ikke har bruk for, når jeg kunne brukt den til å lære et språk som kan hjelpe meg til å få jobb i fremtiden! Jeg skjønner at skolen ikke har råd til å ansette nye lærere, men det er tross alt fremtiden til oss elever det går ut over. Hvorfor kan vi ikke få valget? Det må da gå an å finne en løsning når det nesten bare er tysklærerne som sitter igjen med gode argumenter for at vi skal lære tysk? Lise

– Eg har ikkje betre føresetnader enn dei fleste andre til å uttale meg om spansken vil truge tysken i skuleverket, i og med at eg veit lite om forholda i skulen. Det eg veit, er at det er stor tilstrøyming til begynnarundervisninga i spansk ved UiO. I den grad dette speglar aktuelle språkinteresser blant ungdom, ligg det sjølvsagt nær å tru at spansk vil kunne bli ein alvorleg konkurrent til tysk også i skulen, dersom tilbodet der skulle bli like omfattande som for tyskfaget sitt vedkommande. Så vidt eg veit, er det ikkje tilfellet i dag, svarar han og legg til at han eigentleg ikkje ønskjer å komme i ein polemisk situasjon overfor andre språkfag, blant dei spansk. – Men det er behov for ein sakleg debatt som grunnlag for å gi elevar råd om kva språk dei bør velje. Det er viktig med fagforståing både før ein gjer eit fagval og som grunnlag for arbeidet med faget. Det gjeld ikkje berre språkfaga, understrekar han.

Wenn jemand eine Reise tut...

Av lektor Birte Børbæk Stensrud

Internasjonalisering har i fleire år vore eit hovudtema i norsk skule, og det opnar for arbeid på mange ulike måtar. Men same korleis ein enn snur og vender på det, er det mest nærliggande å reise ut av landet for at elevane sjølve skal få sjå kva det kan vere. Hafstad vidaregåande skule i Førde har dei seinare åra prøvd fleire modellar, og den mest vellukka er ein ekskursjon i september med VK1-elevane til Berlin.

Berlin – ein spennande by

Berlin er ein spennande by, den ligg ikkje lenger unna enn at det går an å reise dit med buss og båt. Fleire av lærarane kjenner byen godt, og om lag alle elevane på VK1 har tysk som fag. Hafstad vidaregåande skule har 4 klassar på allmennfagleg studieretning og 1 klasse på sal og service. Alle elevane må bruke språket, og dei fleste synest det er ei stor oppleving å føre ei samtale på tysk og bli forstått! Etter ekskursjonen merkar vi som tysklærarar ei meir positiv holdning til faget. Dessutan er det tysklærarar som er villige til å ta på seg det ekstraarbeidet som ein ekskursjon er.

Alle elevane får tilbod om å vere med
Alle elevane på skulen får tilbod om å vere med. Sal og service-ele-

vane går berre to år hos oss. Dei har endå nesten to år att på skulen når dei reiser til Berlin, slik at det sosiale aspektet har mykje å seie. Elevane er ikkje myndige og har dermed ikkje lov til å nyte alkohol. Det vil ikkje seie at dei ikkje prøver seg, men det blir så mykje bråk rundt det at dei fleste synest det er ei grei ordning. Ulempa er at vi må følge dei ut om kveldane, men med førebuing og velvilje går det greitt. Sist haust opplevde nokre av elevane at det skjedde eit drap like ved der dei åt, og då var det godt at lærarar var til stades.

Førebuingar

Opplegget vårt krev mykje arbeid! Vi har reist med grupper på rundt 100 elevane og lærarar, og då kan vi ikkje stole på at vi kan ta ting på sparket. Til hausen vil vi fordele oss på meir enn eitt hotell, for det

er håplaus å klare å ha oversikt over så mange.

Kvar lærar har ansvar for eit visst tal elevar og elevrom. Reglementet er til for å haldast – det er eit viktig prinsipp, og lærarane må forstå reglementet på same måte. Namnelister med bilde av elevane hjelper godt, for kvar lærar kjenner sjølvstilt ikkje alle elevane. Vi har program for kvar dag og diskuterer det på førehand med elevane. Dei elevar som har spesielle ønske, prøver vi å ta omsyn til slik at dei kan få dei oppfylt, som å gå på bestemte konsertar og liknande. Sist haust var ein del på ballett i Staatsoper, og mange fekk også med seg ein fotballkamp på Olympiastadion.

Programmet

Det blir dei tradisjonelle aktivite-

Bilde frå Sachsenhausen (Foto: Terje Torsheim)

tane: Stadtrundfahrt, museum (som Haus am Checkpoint Charlie, Det jødiske museet), tur til Sachsenhausen, utstillinga "The Story of Berlin" og byturar. Det mest populære er når elevane skal prøve seg på eiga hand og får i oppdrag å dra i grupper til ulike delar av byen, spørje seg fram, setje seg inn i transportnettets osv. Så sender dei melding til lærarane når dei er ferdige – og har resten av dagen til eigen disposisjon.

Reiseruta

Vi reiser med buss frå Førde (avgang ca. kl. 3 om natta!), tar Kielferja frå Oslo og kjem til Berlin utpå ettermiddagen. Vi returnerer før kl. 7 om morgonen for å nå ferja i Kiel, kjem til Oslo om morgonen – og så 8-9 timar med buss før vi er framme i Førde. Kvelden på båten er veldig fin – elevane kosar seg i lag, et godt, dansar og held det gåande utover natta. Vi har faktisk fått skryt av besetninga for elevane våre!

Utbytte

Som alt nemnt, vi merkar ei meir positiv haldning til tyskfaget, og det er viktig, men også andre sider kan nemnast: eit nærare forhold til delar av nyare historie, det å ta seg fram i ein storby på eiga hand, miljøet blant elevane, forholdet lærar/elev – altså positive følgjer på mange plan med ekskursjonen! Derfor held vi lærarar ut år etter år – sjølv om mange kvart år seier: aldri meir!

Studieturer

for elever og lærere i inn- og utland. 25 års erfaring med å skreddersy skoleturer over hele Europa. Tilrettelegging av personalseminarer.

Førsteklasses turistbussar • Rute-/charterfly

Lærere på besøk i Auschwitz • Skoleturer bl.a. til Berlin

Peer Gynt Tours

Tlf.: 71 57 04 50
Faks: 71 57 04 55
hr@stansund@peergynt.com

En del av **nattbuss**

Norden i skolen

Et medlemskap i Foreningen Norden gir mange fordeler til skoler som vil jobbe nordiskt.

Foreningen Norden har som mål å gi alle elever en nordiskt opplevelse i løpet av skolegangen. Vi tilbyr også seminarer for lærere om nordiskt temaer.

Grundskoler, folkehøgskoler, bibliotek og videregående skoler kan bli medlemmer. Medlemskapet koster kr 300,- pr år.

*Seminarer
Studiereiser
Medlemsblad
Arblig bokpakke
Vennskapsklasser
Elev-/lærerutveksling
Undervisningsmateriale*

E-post: utbanning@norden.no
Internett: www.norden.no
Telefon: 22 51 67 60

Foreningen Norden inviterer søkere til stipendordningen

NORDKONTAKT

Nordkontakt gir elever, studenter og lærere muligheten til å søke om økonomisk støtte til samarbeidsprosjekter og utvekslingsreiser i Norden og Litauen.

Se www.nordkontakt.org for søknadsskjema og mer informasjon.

Ingen flere "belønningsoppgjør"!

Av Just Almås

Norsk Lektorlags medlemmer har i høst vært gjennom vår tredje runde med lokale forhandlinger. Mange sitter vel igjen med tittelen på et av Shakespeares skuespill på lepene: Much Ado About Nothing.

Just Almås (Foto: Svein Einar Bolstad)

Jeg vil bare kort minne om at rammen for fjorårets lønnsoppgjør var 3,5 %. Av denne rammen ble 2,6 % forhandlet sen-

tralt. Dette ga minst 7.000 kroner til alle, mens noen fikk godt over 20.000 kroner for i sentrale tillegg. Og likevel har den ene eller de få tusenlappene som den enkelte arbeidstaker har fått ut av det lokale oppgjørets resterende 0,9 %, fått mest oppmerksomhet på arbeidsplassene.

Mange føler også et misforhold mellom de kriteriene som lå til grunn for fordelingen av de lokale midlene, og hvem som fikk dem. Var det den gode lærer i klasserommet eller var det seminaristene som hadde arbeidsgivers gunst, og ble belønnet med noen kroner? Problematikken rundt trynefaktoren blir vi ikke kvitt så lett.

Hva kan Norsk Lektorlag gjøre med dette?

Det er lett å ønske seg tilbake til de sentrale lønnsoppgjørenes lune trygghet. Det er likevel to grunner til at vi ikke skal dit.

For det første har lektorene lenge hatt en dårligere lønnsutvikling enn lærergrupper med kortere utdanning. De sentrale lønnsoppgjørene ser alltid ut til å ta utgangspunkt i et flatt kronetillegg, noe våre medlemmer selvfølgelig taper på. Dette er det beste argumentet.

For det andre har KS overtatt arbeidsgiveransvaret for de ansatte i landets grunn- og videregående skoler, med unntak av Oslo. Den

enkelte kommune og fylkeskommune er nå den reelle forhandlingsmotpart. Det betyr at alle lønnsforhandlinger og all lønnsdannelse for oss kan skje på dette nivå.

Andre arbeidstakerorganisasjoner greide imidlertid i fjor under forhandlingene å tvinge også vår organisasjon med i et sentralt oppgjør.

Det sier seg selv at lærere med kortere utdanning ønsker sentrale oppgjør med kronetillegg. Lektorer er derimot tjent med lokale forhandlinger med mulighet for prosenttillegg.

Vi ønsker reelle lønnsoppgjør og ikke belønningsoppgjør

Vi slutter oss til Akademikernes arbeid for en egen tariffavtale, subsidiært et eget lønnskapittel for akademikerorganisasjonene i Hovedtariffavtalen.

Medlemskapet og samarbeidet i hovedorganisasjonen Akademikerne gir oss mulighet til å forhandle vår egen lønn direkte med arbeidsgiver. Dette vil ansvarliggjøre arbeidsgiver og bedre sikre alle våre medlemmer en anstendig lønnsutvikling. Slik ønsker vi å gjøre lønnsoppgjørene til en kontrakt mellom ansvarlige parter i arbeidslivet og unngå flere belønningsoppgjør.

Etter landsmøtet

Av Gro Elisabeth Paulsen

Viktige tariffpolitiske og skolepolitiske spørsmål ble diskutert under årets landsmøte i Bergen. Konklusjonen må bli at Norsk Lektorlags skolepolitikk virker samlende og står sterkere enn noen gang.

Gro Elisabeth Paulsen (Foto: Svein Einar Bolstad)

Pedokratenes makt

Professor Kåre Skagens analyse og kritikk av pedokratenes¹ makt i skolen satte ord på erfaringer som vi alle deler, og som vi gjenkjenner som et gjennomgående problem i skolen. Professor Frank Aarbrots analyse og kritikk av kommando- og lydighetsstrukturer ga inspirasjon

til å ta til motmæle. Leserombud Terje Angelshaug i Bergens Tidende overbeviste om at åpenhet og samarbeid med pressen ikke bør være problematisk. Hans råd gikk ut på at journalister oftere burde inviteres inn i skolehverdagen.

Pilegrimsreiser

Norsk Lektorlags medlemmer har i stor grad et felles syn på hva som kan gi en bedre skole i Norge, og på hva som ikke fungerer. Vi har også felles erfaringer med at det er vanskelig å nå fram med kritikk i skolesystemet. Dette henger sammen med at skolepolitiske spørsmål er sterkt ideologisk ladet, og først og fremst har vært avgjort av tro og synsing. Skoleutviklingen styres ofte av folk som "har sett lyset" etter pedagogiske pilegrimsreiser til spydspisskoler, eller har lyttet til pedagogiske guruer på personalseminar. Kjennetegnet ved denne pedagogiske ideologien er at den legger liten vekt på lærernes faglige kompetanse, på behov for systematisk undervisning og på elevenes faglige læringsresultater. Et annet kjennetegn er tendensen til å stigmatisere og mistenkeliggjøre dem som ikke uten videre lar seg omvende til "rett tro".

Kritisk, frittalende og uavhengig

Foredragene i det skolepolitiske seminaret utfylte hverandre og belyste de personlige erfaringer mange har. Igjen fikk vi bekreftet at medlemmene i Norsk Lektorlag ønsker en organisasjon som kan opptre som en kritisk, frittalende og uavhengig aktør i skoledebatten. Organisasjonens linje i skolepolitikken ligger fast, og får stadig bredere oppslutning.

"Kompetanse som det ikke er bruk for"

I tariffpolitiske spørsmål har Norsk Lektorlag helt fra starten av hatt en vanskeliggere oppgave. Å bedre lektorenes lønns- og arbeidsvilkår er ikke lett i et skolepolitisk klima der lærere med høy faglig spesialisering blir omtalt som en unødvendig luksus. Det blir gjerne sagt at arbeidsgiver ikke kan betale for "kompetanse som det ikke er bruk for". Skolepolitikere og pedokrater som betrakter faglig universitetsutdanning som irrelevant eller direkte negativt, ønsker selvsagt ikke at det skal lønne seg å ta mer enn fire års utdanning. Dette er bakgrunnen for at medlemskap i Akademikerne er så viktig for Norsk Lektorlag. Akademikerne ønsker ikke at offentlig ansatte som har investert i 5-7 års studier, har valget mellom å finne en jobb i privat sektor eller stå igjen med et privatøkonomisk tapsprosjekt.

Sett på denne bakgrunnen ble også den tariffpolitiske landsmøtedebatten både samlende og avklarende.

Akademikerne

Odd Håker, forhandlingssjef i Akademikerne, høstet bifall under seminaret da han gjorde rede for Akademikerens lønnspolitikk. Landsmøtet fikk innsyn i hvilke utfordringer og muligheter Norsk Lektorlag har, stilt overfor arbeidsgiversiden, representert ved forhandlingsdirektøren i KS og personaldirektøren i Hordaland fylkekommune. Selv om tariffpolitikken er et vanskelig felt, viste det seg at landsmøtet stod svært samlet. Det er stor enighet om at når det gamle lønssystemet ikke har fungert for lektorene, må vi se proble-

¹ Byråkrater på alle nivå i utdanningssystemet som utøver sterk ideologisk makt.

met i øynene, og så må vi være villige til å prøve noe nytt. Som i skolepolitikken må vi vente motstand fra dem som ser seg tjent med å opprettholde systemet.

Solidarisk lokal lønnsdannelse

Vi vil møte hindringer på veien mot en bedre lokal lønns- og personalpolitikk, som vil innebære en solidarisk lokal lønndannelse. Balansen mellom generelle tillegg og individuelle tillegg skal over en viss tid komme alle våre med-

lemmer til gode. Slik lokal lønnsdannelse krever aktivitet, samhold og solidaritet i hvert fylke og i hver kommune. Urettferdighet blir mer tydelig jo nærmere oss selv vi har lønndannelsen. Fordelen ved lokale oppgjør er at de gir innblikk i prosessen. Ulempen er at da får man også øye på ting man misliker. Men åpenhet og innsyn vil medføre at arbeidsgiver blir nødt til å ha gode og langsiktige begrunnelser i personalpolitikken. Å belønne nikkedukker og pro-

sjektmakere, blir uholdbart. Skolen vil først og fremst trenge å rekruttere og beholde høyt kvalifiserte lærere som kan gjenreise kunnskapsskolen og samtidig ivareta og fornye skolens dannelsesopdrag. Etter Landmøtet 2005 kan vi derfor konkludere med at Norsk Lektorlag er preget av optimisme og enighet også når det gjelder vanskelige tariffpolitiske spørsmål.

Læringsstiler

Boka *Læringsstiler: Grunnbok i Dunn og Dunns læringsstilmodell* er en oversettelse av en amerikansk bok skrevet av

ledende forskere ved institusjoner i New York og pionerer på å kartlegge elevers ulike læringsbetingelser, noe de har systematisert til en læringsstilmodell. Dersom man legger undervisningen opp læringsstilbasert, øker elevenes prestasjoner, og deres holdninger til læring forbedres. Læreren får i tillegg innblikk i og forståelse for det som tradisjonelt oppfattes som negativ elevatferd. Skolen er pålagt å forbedre elevens betingelser for tilpasset opplæring. Dunn og Dunns læringsstilmodell gir læreren et verktøy til å kartlegge elevens læringsstil og iverksette metodiske tiltak. Boka er oversatt av Tone Guldahl og Jorun B. Holmberg, som også har skrevet innledninger til hvert kapittel. Dette er en bok som bør finnes i hyllene på ethvert lærerbibliotek!

Svein M. Sirnes

Rett spor eller ville veier?

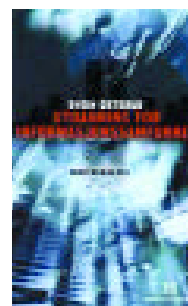

Hvordan presterer norske 15-åringer i matematikk, naturfag og lesning – og hva har skjedd siden 2000? Boka

Rett spor eller ville veier? tar utgangspunkt i disse spørsmålene og er basert på resultatene av den andre gjennomføringen av PISA-undersøkelsen. Noen av de sentrale problemstillingene den tar opp, er: Hvordan opplever norske elever læringsmiljøet på skolen? Hva sier de om egen innsats sammenlignet med elever i andre land? Hvor godt forbereder skolen elevene på utfordringer i morgendagens samfunn? Forfatterteamet – Marit Kjærnsli, Svein Lie, Rolf Vegar Olsen, Astrid Roe og Are Turmo – er forskere ved Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling ved UiO. De har skrevet en tankevekkende bok om grunnleggende utdanningsvitenskapelige og fagdidaktiske spørsmål, en uunnværlig bok som er høyaktuell i dagens norske skoledebatt.

Svein M. Sirnes

Utdanning for informasjonssamfunnet

Det 21. hundreåret vil stille store krav til skulesystemet. Barn og unge skal utdannast til eit samfunn som blir stadig meir integrert i eit globalt øko-

nomisk system, der folk blir knytte til kvarandre gjennom nasjonale og internasjonale nettverk som digitaltelefon, datamaskinar, satellitt- og kabelsystem. Vi som skal vere med på å forme dei nye samfunnsmedlemmene, må vite at komande generasjonar vil måtte takle utfordringar som internasjonal terrorisme, global forureining, konflikta i fleirkulturelle samfunn – og ein aukande informasjonsflaum i media. I Noreg i dag diskuterer politikarar, skulefolk og foreldre spørsmål som behov for meir vekt på disiplin og kunnskap – eller tru på prinsippet om barn og unge framleis skal vere i sentrum. Svein Østerud, professor i medie- og IT-pedagogikk ved UiO, meiner i boka *Utdanning for informasjonssamfunnet* at det finst ein tredje veg, ein veg som er basert på IKT og som sameiner kunnskapskravet til den restaurative pedagogikken med den progressive pedagogikken si barnesentrering.

Svein M. Sirnes

IKT og tilpasset opplæring

Boka *IKT og tilpasset opplæring* er en samling artikler om bruk av IKT i klasserommet. Forfatterne – Tore Brøyne og Jon Håkon Schultz – gir leseren nye perspektiver på hvordan IKT kan representere valgmuligheter og alternative læringsstrategier. De viser hvordan opplæringen kan tilpasses elever med lese- og skrivevansker, AD/HD og generelle lærevansker. Nye temaer i

denne utgaven er innlæring av matematikk og digital kompetanse. Boka er skrevet for studenter som planlegger å arbeide i skolen, for praktiserende spesialpedagoger og for lærere og lektorer som ønsker å holde seg oppdatert på dette området.

Svein M. Sirnes

Språk 2005 – en situasjonsrapport

Professor Finn-Erik Vinjes bok *Språk 2005 – en situasjonsrapport* er nummer to i en serie årbøker om det norske språk. Med vestlige vinder har det blåst en hel del utenlandsk språkstoff inn over våre skigarder, og mange har stilt seg spørsmålet om norsk er i utvikling eller under avvikling. Ved tusenårsskiftet forårsaket Språkrådet således mye mediestøy da det ville nystave engelske

ord og innledet den såkalte beiken-krigen. *Språk 2005* avgir en frontrapport. Den er inndelt i småkapitler og kan leses sammenhengende eller bitvis. Nytt av året er bl.a. et fyldig avsluttende kapittel der språkriktighetens emner er rangert i en ti-på-topp-liste. Finn-Erik Vinje setter sitt personlige preg på boka, både hva innhold og form angår. Og siden språk er et notorisk kontroversielt emne, unngår han selvfølgelig ikke å skaffe seg arge motstandere. Hans særegne skrivemåte – halvt akademisk, halvt uvørent – bidrar til å gjøre *Språk 2005* til meget underholdende lesning.

Svein M. Sirnes

Statistikk for universiteter og høyskoler

Gunnar G. Løvås' bok *Statistikk for universiteter og høyskoler* er på nesten 500 sider og inneholder grundige omtaler av beskrivende statistikk, sannsynlighetsregning, estimering og hypotesetesting, analyse av sammenhenger, kvalitetsstyring, simulering og eksamensoppgaver. I tillegg er det egne kapitler om bruk av Excel, Minitab og SPSS i statistikk. Forfatteren

Oppdaterte ordlister? – Det har vi!

Bokmålsordliste

Ålvord Jústad og Lars Sædal

Denne ordlista er avsett til Hellelika Nynorsk ordliste

- Plastinnbundet, 434 sider
- Kr. 116,00
- ISBN 82-821-4028-9
- 2. utgåve

Kjøp ordlistene i bokhandelen!

Merk: Dei nye utgåvene får nye ISBN-nummer

KONTAKT OSS!
www.samlaget.no

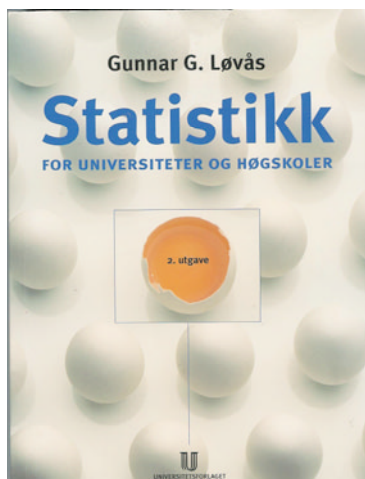
Samlaget

Nynorsk ordliste

Ålf Hellelika, Iðre Skadberg og Axel Søyland

Hellelika gule ordlistene er kjende blant ordlistene. Ein besteljar for fleire generasjonar skolelevane

- Plastinnbundet, 420 sider
- Kr. 116,00
- ISBN 82-821-8589-6
- Hefte, 420 sider
- Kr. 107,00
- ISBN 82-821-8370-4
- 3. utgåve

har også tatt med mange gode eksempler og oppgaver. Personlig synes jeg kapitlene om Excel er nyttige, men jeg synes nok også at en del av eksemplene er voldsomt ordrike.

Statistikk har fått en større plass i norsk skolematematikk de siste 10 årene. Enkel beskrivende statistikk inngår i ungdomsskolepensumet, mens sannsynlighetsregning har fått eget kapittel i grunnkurset på allmennfag. Normalfordeling og binomisk fordeling og estimering er med i studieretningsfag på VKI og VKII. I den forrige læreplanen for 3MX var også grunnleggende hypotesetesting med, men det er ikke med i dagens pensum.

Mange studenter i dagens høyskole har bare matematikk fra grunnkurs AA når de tar fatt på studiet. Det er derfor så som så med basiskunnskapene i mate-

matikk og statistikk for gjennomsnittstudenten. Vi vet at noen av dagens studenter har problemer med å konsentrere seg om lange utredninger. Derfor kunne nok en del av eksemplene vært bedre illustrert med figurer og med mindre bruk av ord. Dette gjelder bl.a. forklaring av hypergeometrisk fordeling.

Det eksisterer flere kurs i statistikk ved norske høyskoler og universiteter. I økonomi-studiene inngår bl.a. en 2-vekters faget. Jeg synes boka blir litt for omfattende og avansert for studentene på slike kurs. Ofte har slike studenter behov for mye elementær statistikk, f.eks. med mer beskrivende statistikk og enkle problemstillinger i forbindelse med dette. Sannsynlighetsregningen bør nok i slike tilfeller tones ned. Men på større kurs vil Løvås' bok være svært nyttig.

Boka er ikke revolusjonerende sammenlignet med andre lærebøker i statistikk, den er for tradisjonell til det. Boka er faglig god og med få unøyaktigheter. (Riktignok er det en liten unøyaktighet i definisjonen av gjennomsnitt på figur 2.16 s. 37.). Spesielt liker jeg forklaringen av varians svært godt. Statistikk skal være mye forståelse, ikke bare matematikk. Som i en del andre statistikkbøker legger forfatteren for liten vekt på at sannsynlighet og andel ofte betyr det samme. Derfor blir det mye matematikk og mindre praksis i forklaringen av betinget sannsynlighet og uavhengige variable.

Jeg savner forklaringer som at hvis andelen av en sykdom er lik blant kvinner og menn, så er sykdom og kjønn uavhengige hendelser/variable. Dette vises også i kapitlet om hypotesetesting, der det også blir mye matematikk og regler og for lite av situasjoner som å sende bud på (kostbar) reparatør hvis defektandelen blir for høy.

Kapitlene om analyse av sammenhenger og statistisk kvalitetsstyring er svært gode og med fine eksempler. Men på hvilket nivå skal vi ta med dette? Min 5-vekters i statistikk på Universitetet i Trondheim i 1967 (Hodges, Lehmann) hadde bare med forholdsvis enkle modeller av lineær regresjon og kji-kvadratanalyser.

Boka vil etter min mening være ypperlig på statistikk-kurs på universiteter der det kreves fordypning i faget. I en del høyskolestudier kan den bli litt for omfattende, men konklusjonen er likevel at den preges av stor faglig dyktighet, grundige forklaringer og inspirerende eksempler.

Hans Foosnæs

Hans Foosnæs er lektor ved Steinkjer videregående skole. Han har tidligere vært høyskolelektor i matematikk og statistikk ved Høgskolen i Nord-Trøndelag og har selv vært medforfatter av en lærebok i statistikk.

Spansk i ungdomsskolen

I Lektorbladet nr. 1 2005 s. 14 settes det fram en påstand om at Fjell ungdomsskole var først i Hordaland med å tilby spansk som 2. fremmedspråk. Eidsvåg skole var samtidig. Vi har kunnet tilby spansk i 2002, 2003 og i 2004. Også hos oss er faget svært populært. Det er absolutt flest elever som velger spansk.

Svein Børtveit
rektor ved Eidsvåg skole

Tønsberg kommune
- nye tømmer på grunnleggende grunnskole
Eidsvåg skole, Eidsvåg skole 22, Postboks 2410, 9104 Tønsberg
tlf. 33 34 00 00, fax 33 34 00 00
e-post: post@tbs.kommune.no
Hjemmeside: www.tonsberg.kommune.no

STILLING I HØY

**UNDERVISINGSINSPEKTØR PÅ
PRESTERØD UNGDOMSSKOLE**

Fulltekst se: www.tonsberg.kommune.no

Arbeidsforholdene vil være i henhold til gjeldende lov om arbeidstid og pensjonsforholdene vil være i henhold til gjeldende lov om pensjon. For ytterligere informasjon, vennligst kontakt CV og lønnsavdelingen på tlf. 33 34 00 00, se nettside www.tonsberg.kommune.no, Postboks 2410, 9104 Tønsberg

norsk lektorlag

Sekretariat:

Norsk Lektorlag, Keyzers gate 5,
0165 Oslo.
Telefon: 23327994,
telefaks: 23327990,
Nettsider: www.norsklektorlag.no
E-post: sekretariatet@norsklektorlag.no

Generalsekretær:

Otto Kristiansen
Tlf. 23327994 (a),
48171611 (m),
e-post:
otto.kristiansen@norsklektorlag.no

Administrasjonssekretær:

Hildegunn
Kreppene
Tlf. 23327994
e-post: sekretariatet@norsklektorlag.no

Regnskapsansvarlig:

Tove
Johannessen
Tlf. 23327994
e-post: sekretariatet@norsklektorlag.no

Sentralstyret

1. nestleder:

Helge Bugge Eriksen, Skien
Tlf. 35905850 (a), 35545630 (p), 98439426 (m)
e-post: buggeriksen@hotmail.com

Else Alvik, Ås, forsikringsansvarlig.
Tlf. 64975765 (a), 64940825 (p),
91583351 (m),
e-post: ealvik@online.no

Just Almås, Lillehammer
Tlf. 61224216 (a), 61257261 (p), 99381118 (m)
e-post: justalmas@hotmail.com

Jon Hybert Sand
Tlf. 23381510 (a), 66807078 (p), 45428594 (m)
e-post: jon.sand@nordstrand.vgs.no

Leder:

Gro Elisabeth Paulsen, Gjøvik.
Tlf. 23327994 (a), 91327691 (m),
e-post:
gro.elisabeth.paulsen@norsklektorlag.no

2. nestleder:

Sigrid Skogan, Steinkjer.
Tlf. 74121700 (a), 74161431 (p),
92810979 (m)
e-post: Sigrid.Skogan@c2i.net

Else Wigen Berner, Stavanger.
Tlf. 51842200 (a), 51581473 (p),
90940113 (m)
e-post: eberner@c2i.net

Geir Haagensen, Steinkjer
Tlf. 74160170 (a), 41200323 (m)
e-post:
geir.hagensen@steinkjer.kommune.no

Svein Einar Bolstad, Bergen
Tlf. 56310200 (a), 55266439 (p),
90041170 (m)
svein.einar@bolstad.to

Fylkeslagene:

Akershus Lektorlag	Leder Rudy Wolff	Dønski vgs	47 25 61 25	rudy.wolff@sensewave.com
Aust-Agder Lektorlag	Leder Terje Repstad	Møglestu vgs.	37 27 29 25	terje.repstad@moglestu.vgs.no
Buskerud Lektorlag	Leder Kari Handeland	Ringerike vgs.	32 12 79 28	kari.handeland@skole.bfk.no
Finnmark Lektorlag	Leder Roald Johansen	Vadsø vgs.	78 95 38 95	roald.johansen@ffk.vgs.no
Hedmark Lektorlag	Leder Ole Peder Kjeldstadli	Ener ungd. skole	62 53 09 67	ol-p-kj@online.no
Hordaland Lektorlag	Leder Svein Einar Bolstad	Sotra vgs.	55 26 64 39	svein.einar@bolstad.to
Møre og Romsdal Lektorlag	Leder Kjell Skorgevik	Fagerlia vgs.	70 12 16 27	kjell.skorgevik@mr-fylke.org
Nord-Trøndelag Lektorlag	Leder Bjørn Frosthammer	Olav Duun vgs.	74 27 37 99	bjoern@frosthammer.net
Nordland Lektorlag	Leder Gro Bendiktsen	Bodø vgs.	99 62 95 10	gro.bendiktsen@nfk.no
Oppland Lektorlag	Leder Just Almås	Gausdal vgs.	61 25 72 61	justalmas@hotmail.com
Oslo Lektorlag	Leder Jon Hybert Sand	Nordstrand vgs.	66 80 70 78	jonsand20@hotmail.com
Rogaland Lektorlag	Leder Else Wigen Berner	Bergeland vgs.	51 58 14 73	eberner@c2i.net
Sogn og Fjordane Lektorlag	Leder Aud Sissel Hestenes	Øyrane vgs.	57 82 59 59	aud.sissel.hestenes@sf-f.kommune.no
Sør-Trøndelag Lektorlag	Leder Ann Jorid Grønli	Tiller vgs	73 93 35 01	ann-jorid.gronli@medisin.ntnu.no
Telemark Lektorlag	Leder Tor Henning Olssen	Bamble vgs.	35 96 09 21	tholssen@frisurf.no
Troms Lektorlag	Leder Solveig Ryeng	Kvaløya vgs.	77 69 53 44	fjaera@hotmail.com
Vest-Agder Lektorlag	Leder Sten Aunevik	Tangen vgs.	38 03 04 18	StAu1@lsyd.no
Vestfold Lektorlag	Leder Odd A. Frydenberg	Sande vgs.	33 05 16 78	oddfv@vfk.no
Østfold Lektorlag	Leder Hroar Gravning	Frederik II vgs.	69 34 69 39	hr_gravn@stolav.vgs.no

Returadresse:

Lektorbladet

Keysers gt. 5, 0165 OSLO

Vennligst meld fra ved adresseendring

Pensjonistgruppen i Telemark Lektorlag

Kai Køhler er valgt til leder av pensjonistgruppen i Telemark Lektorlag. Køhler oppfordrer medlemmer i Telemark Lektorlag som er blitt pensjonister, til å ta kontakt for å drøfte hva pensjonistgruppen skal arbeide med. Adressen til Køhler er Myreveien 6, 3900 Porsgrunn. Telefon: 35 55 29 03.

Årsmøte i Nordland Lektorlag

Nordland Lektorlag har avholdt årsmøte og valgt Gro Bendiktsen (Bodø videregående skole) til ny leder. Med seg i styret har hun Åse Jektvik (nestleder), Jan Petter Aagdal, Camilla Hoff Lambine, Morten Brattbakk og Tor Arne Solvoll. Varamedlemmer: Lucia M. Skjevik, Turid Nicolaysen og Jørund Eldevik.

Årsmøte i Sogn og Fjordane Lektorlag

Sogn og Fjordane Lektorlag har halde årsmøte og valt Aud Sissel Hestenes (Øyrane videregående skule i Førde) til ny leiar. Med seg i styret har ho Bjørn Eide (nestleiar), Svein M. Sirnes, Magne Sægrov og Jon Lavoll (vara).

Den Akademiske Lærerstands Understøttelsesselskap

Selskapets årlige generalforsamling ble avholdt ved Oslo katedralskole den 10. mars 2005.04.04.

Årsregnskapet, gjennomgått og funnet i orden av revisor, ble godkjent. Dette viste at Understøttelsesselskapet i 2004 hadde utbetalt kr. 26 800,- i bidrag til trengende. Grunnet det lave rentenivået besluttet man som året før å fryse grunnbeløpet. Gravferdsbidragene beløp seg til kr. 21 600,-. Størrelsen på dette er for tiden kr. 2700,-.

Både styrets formann, lektor Frøydis Dietrichson, nestformann, lektor Petter Bjørn-Hansen, ble gjenvalgt. Styrets innenbys medlemmer var i år på valg. Rektor Finn Egeland og varamenn, rektor Paul Jasper, lektor Clemens Saers og adjunkt Kari Midttømme, ble alle gjenvalgt. Styret består ellers av lektorene Harald Berg (Mysen videregående skole), Arve Strømman (Atlanten videregående skole) og Wenche Smestad (Bergen katedralskole). Revisor Tormod Nygaard aksepterte også gjenvalg.

Selskapet har nå rundt 1000 medlemmer, et tall som forventes å holde seg noenlunde jevnt i årene fremover. Det har vært i virksomhet siden 1899 og tar med glede imot nye medlemmer. Kontingent for livslangt medlemskap er kr. 500,-. Interesserte bes henvende seg til forretningsfører, direktør Kjell Gjævenes, Sognsveien 6 A, 0451 Oslo, eller til selskapets sekretær, Øystein Skjæveland, Bleikerfaret 97, 1387 Asker.

Øystein Skjæveland
Sekretær, Den Akademiske Lærerstands
Understøttelsesselskap

Tyskkurs i Lübeck regi av Deutsche Auslandsgesellschaft

Deutsche Auslandsgesellschaft i Lübeck skal arrangere to tyskkurs hausten 2005:

30.10.-05.11.2005: Framhaldskurs I "Lübeck als Tor nach Deutschland"

06.-12.11.2005: Framhaldskurs II "Lübeck als Tor nach Deutschland"

For begge kursa gjeld:

Inntil fem deltakarar frå Noreg på kvart av dei (saman med deltakarar frå Danmark, Finland, Island og Sverige). Kursa er eit framhald av DA sine etterutdanningskurs, og det er ein føresetnad at søkjarane tidlegare har vore med på eit av desse. Privat innkvartering. DA dekkjer utgifter til halvpensjon, programkostnader og busskort i Lübeck. Deltakarane må sjølv tinge og betale billett til Lübeck og heim.

Deltakaravgift: 150 euro per person.

Ein kan få søknadsskjema ved å vende seg til Norsk Lektorlag sitt sekretariat, tlf. 23327994, faksnr. 23327990.

E-post: sekretariatet@norsklektorlag.no

Søknadsfrist: 18. mai 2005